НУШИЋИЈАДА 2016.

Нушићев смех и плач

НУШИЋИЈАДА 2016.
НУШИЋЕВ СМЕХ И ПЛАЧ

Издавачи:
Удружење грађана КУДЕС, Ивањица
Дан Граф д.о.о. Београд

Уредник:
Петар В. Арбутина

Лектура и коректура:
Немања Глинтић

За издавача:
Зорана Парезановић
Душан Митровић

Аутор илустрација:
Сабахудин Мурановић Муран

Штампа:
Штампарија „Топаловић”, Ваљево

Тираж: 300

ISBN 978-86-914431-5-3

Нушићијада 2016.

НУШИЋЕВ СМЕХ И ПЛАЧ

КУДЕС
КУЛТУРНА ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЈА СРБИЈЕ
DAN GRAF
Београд, 2016.

Нушићев смех и плач

Одувек сам замишљао да у некој, само мојој стварности, на улици срећем омиљене књижевне јунаке и писце. Мислим да су моји родитељи због тога потајно размишљали да ме продају неком циркусу. Треба веровати и силно желети, говорили су нам тада одрасли, а циркуси, на сву срећу, нису долазили тих сезона. Или се можда све претварало у циркус. Ипак сам дочекао да последњих шест година на ивањичким улицама срећем Нушића, да напокон нађем свој књижевни завичај. Али однос према књижевним ликовима није само у костиму – лицу, већ и у прилици – атмосфери, другачијем доживљају и животу у коме између књижевних јунака и читаоца не постоји граница. Ивањица као место казне за непођудне и прогнане са почетка двадесетог века, клетва Нушићеве министарке, данас је место слободе избора, праве нушићевске традиције и културе која се рађа у духу, а живи и траје у простору – у малој вароши великог срца. Можда је Ивањица данас једини град у Србији (а и шире!?) који се може похвалити да је прави баштиник древне истине – натписа, који у суседном граду Ужицу (тада Титовом а сада ничијем), нису имали храбрости да средином прошлог века оставе на једној од кућа за опомену и наук поколењима:

Овај град је био велики када су куће биле мале, а људи велики.

Данас „велике" речи и куће припадају малим и безначајним људима, озбиљним клановима и насмејаним гробарима. Они су их присвојили не знајући да је једина мера слободе и храбрости смех. Не ругање, већ смех, нушићевски опор, стварнији од стварности, загрцнут истином, Ничеов „смех који срцем плаче", онај који налази храбрости и зрелости да се смеје себи и због себе. Нушићијада се показала достојна тога, искуство нас је потврдило, а стварност нас није демантовала. Иза нас је шест година конкурса за сатиричну причу. Када ова књига коју почињем или завршавам (зависи са које стране је читате?!) овим текстом, пета књига најбољих прича са конкурса за сатиричну причу, изађе из штампе, знаће се и првих петнаест прича за следећи зборник (2017). Идеја се родила пре шест година у сенци обновљене Нушићијаде, као њена књижевна експликација или могућност да се материјализује Нушићево дело век касније, у инспирацији и храбрости неких нових писаца из старог и увек истог народа. Кроз њих се Нушић поново обратио Србима, саркастично, оригинално, препознатљиво, духовито, истинито пре свега. Нисмо грешили, јер смо сами били грешка, пораз свакодневних стереотипа, начин да се старе вредности представе кроз нове емоције, да се очува традиција чаршијања, грађанске храбрости и вредности која из ње проистиче. Верујем да смо успели да оживимо вечну садашњост његовог књижевног дела. Можда би и он заплакао над овим временом: да ли би то било смешно или бисмо

ми били смешни гледајући сами себе у огледалу? Нека ова слика остане отворена за неке нове генерације, у причама нове књижевне парадигме са вечним мотивима и инспирацијом.

Једна књига је могла да буде и инцидент, две случајност, али пет је већ библиотека. Мала, али са најбољим причама одабраним међу стотинама пристиглих на конкурс у протеклих пет година. Зато се на овом месту треба, поред награђених аутора и најбољих прича из свих избора, подсетити и свих чланова досадашњих жирија: Радивоја Бојчића, Јасмине Букве, Емила Протића, Миле Софијанић, Зорана Пановића, Милене Јаковљевић, Немање Глинтића и Петра В. Арбутине. Нисмо имали план јер је план имао нас! Нушић нас је посматрао из прикрајка, озбиљнији него икада. Зато смо озбиљно схватили неопходност и потребу, а пре свега непосредну инспирацију писаца за критиком смртно озбиљних и непоправљиво глупих. Препозната као дериват плача над стварношћу, јављала се снага смеха; разнолики карактери, књижевни поступци, оригинални мотиви, нове и старе заблуде, политичка сатира и сатирична политика и увек један, обавезујући и свеприсутни – Нушић. Без лажне скромности – нисмо грешили. Време нас је потврдило, многи добитници награда и финалисти су у другим приликама и књигама потврдили оно што је жири конкурса препознао као квалитет. Могу да будем у своје и име свих горе наведених поносан на то, и јесам.

Вредност смеха су у данашњој Србији потценили пајаци, као што су грађанску храброст девалвирале користољубиве кукавице. Плач је изван естетике овдашњег живота, богати не плачу,

а сиротиња више не кука, јер нема ко да је слуша, чак и у земљи професионалних нарикача, које су са гробља право отишле у политику. Разумем и то, мора се ићи за послом, ово време тражи озбиљне професионалце и посвећенике. Ако постоји нека добра последица, то су писци, они који желе да забележе слику скривену од стварности риалитија и агресивности политичке пропаганде и они који знају да иза кулиса „срећног живота" чучи понижена истина коју добра књижевност оживљава и сведочи. Такви пишу за Нушићијаду желећи да буду део овог фестивала и његовог духа. Она власт која подржи овај фестивал, одговорна је према народу јер је критична према себи, а она која себе препозна у овим причама на путу је оздрављења – од себе!

Београд, август 2016. *Петар В. Арбутина*

Бранислав Анђелковић

Вечита подлост двојника

– *Двојник*, чудна ми чуда! – насмеја се комшиница Данијела гледајући у наслов рукописа који сам држао у испруженим рукама. – Знаш ли ти, момак, колико је књига под тим насловом објављено до сада! А колико тек необјављених препуштено пламену! Нису људи хтели да се бламирају и објављују ђубре. Да ли си ти свестан, батице, колико је, у историји књижевности, до сада...

– Ви не читате баш много, Данијела – усудих се да је прекинем изнервиран оним *батице*. Ипак, нисам могао да је погледам у очи, па сам зурио у ону малу троугласту шупљину где се врат претвара у груди.

– Зашто онда своје шкработине прво доносиш мени?

Комшиница Данијела имала је правилне беле зубе. То сам примећивао увек када би се овако тријумфално смешила. Тада би се њене меснате усне затезале, а када би се вратиле у првобитан положај, на њима су остајале танке усправне браздице које су ме испуњавале похотом.

Сутрадан, после кафе, пуслица и масних трачева о комшилуку, успео сам да разговор поново наведем на моју нову причу. (У ствари, књижевни судови комшинице Данијеле нису били сасвим лишени смисла. Уживање у слушању њеног благо промуклог гласа није било мање од оног које ми је пружала њена бујна појава.)

– Сад, кад сам прочитала ово твоје, морам да признам да и није толико лоше. На пример, свиђа ми се оно кад зли двојник главног јунака силује директорку издавачке куће за коју овај пише... Мало је смешан тај твој главни јунак, тај писац, некако неодлучан, туњав... Испада некако јадан поред свог двојника, окрутног, али одлучног да учини све оно што он, тај твој писац, жели, али не сме ни да напише, а камоли уради.

Док говори, комшиница Данијела прави широке покрете рукама, што ми на тренутке пружа прилику да уживам у мешкољењу њених обилних груди, које су се делимично промаљале из делимично закопчаног бадемантила. Срећан, јер знам да ће ме прекинути, започињем реченицу чији крај нисам ни смислио.

– Да, главни јунак је такав јер он представља само фигуру, симбол за...

– Ма какав симбол – виче комшиница Данијела, а једна брадавица плашљиво провирује из розикастог застора – то је обичан слабић, пизда!

Иако се мало тргох на ову последњу реч, морам признати да ме је њена омамљујућа сочност приморавала на кроткост и одобравајуће ћутање.

– Тај двојник јесте одвратни напасник, али је као књижевни лик много привлачнији од оног твог млакоње, пискарала. Уосталом, она кучка је то и заслужила.

– Значи, по вашем мишљењу, Данијела, прича није лоша, иако су вам сви ликови одвратни? – покушах да будем ироничан. – Али, наставите, молим вас, мом егу уопште не смета ваша противречност.

– Да се није толико фолирала и уцењивала оног сероњу – комшиница Данијела уопште се није обазирала на моје опаске – можда јој се не би десило то што јој се десило, и твоја иначе солидна прича не би имала тако глуп крај. Оловка у дупету, мали мој, као некаква поента, молим те, па то је превише, чак и од тебе!

– Није оловка, већ наливперо. То што га пишчев двојник гневно забија у дебело месо силоване директорке представља, на једном вишем, гротескно-метафоричном плану, тријумф књижевности и уметности над надменом простотом људске природе.

– А?!

– Тријумф, да... Али, кад боље размислим, смешан тријумф, тек наизглед тријумф, у ствари узалудност, па чак и немоћ. Зато завршетак моје приче испада смешан, уместо поучан, и зато ви нисте задовољни њиме, драга Данијела. Нервира вас моја прича, јер у причи је логично и дозвољено све оно што у животу није: двојници, некажњено силовање, оловка у гузици. Зар не, Данијела, вама се не свиђа непредвидивост моје приче, непредвидивост сваке приче у односу на живот? Не допада вам се та могућност да су живот и прича двојници, али да један увек мора бити зао? И да то није увек *прича*? Јер вас је, Данијела, уплашило сазнање да вам се у мојој причи допало управо оно нелогично, ирационално, оно што није као у животу. А ви сте на страни живота, реалности, зар не?

Док сам занесено бранио своју причу, мислећи да браним част свеколике литературе, пропустио сам да уочим две битне ствари. Прво, комшиница Данијела, мимо свог обичаја, није ниједанпут прекинула моју сумануту тираду. Друго, осим комшинице Данијеле, у мене су зачуђено гледале две мрке брадавице, ослобођене заштитничког загрљаја ружичастог огртача.

Да не будем превише метафоричан: не знам како, и не знам зашто, али комшиница Данијела била је – гола.

– Добро, дакле ти се не слажеш са мном – рекла је одсутно, као да њено голо тело од мог обученог и дрхтавог деле километри (или томови). – Тим пре си ми дужан одговор на питање које сам ти јуче поставила. Чиме сам то заслужила да увек будем први читалац твојих нових текстова?

– Зато што ценим ваше мишљење – покушах да се извадим глумећи усредсређеност – мишљење обичних, непристрасних људи чија везаност за свакодневни живот и неприпадање такозваном књижевном свету...

– Моје мишљење или моје сисе? Шта више цениш?

Шаке под грудима комшинице Данијеле претворише се у два послужавника.

– Престаните да банализујете ствари...

– Престани да лажеш!

– У књижевности су лажи дозвољене.

– Значи признајеш?

– Признајем јер је то добро за причу.

– Ово није прича, није књижевност.

– Прича је све што такне машту писца.

– Немој да машташ, јеби ме!

Комшиница Данијела скаче са кауча и креће према мени, огромна, бесна и напаљена, урлајући како ово није прича већ живот, *голи, сирови живот*, држећи се за оно место које је сматрала извором живота.

Панично схватам да ми у одбрани од голог живота преостаје само једно оружје.

– Ово је прича и у њој је све могуће – понављам своју бајалицу и из џепа на кошуљи вадим наливперо.

Младен Шљивовић

Немој да садиш тиквице

Након гомиле непроспаваних ноћи, месеци проучавања проблема, постављања релација и дефинисања променљивих, рачунања и решавања компликованих система једначина, као и израде алгоритама за нумеричко решавање истих, бројних посета неколицини водећих експерата и потрошене хрпе папира на анализе, мој научни рад вечерас је коначно завршен и његов закључак може се изрећи једном једином реченицом: Немој да садиш тиквице!

Мало је рећи да сам и сâм био шокиран овим крајњим закључком. Просто невероватно, али колико год тражио грешку у свом рачуну, и колико год савршено правио сваку могућу симулацију, исти закључак се понављао и понављао. Тиквице се не смеју садити.

– Да ли сте ви сигурни у ово? – упитао ме је професор Акулић, задужен да прегледа све моје радове пре њиховог објављивања. – Моја жена баш воли тиквице.

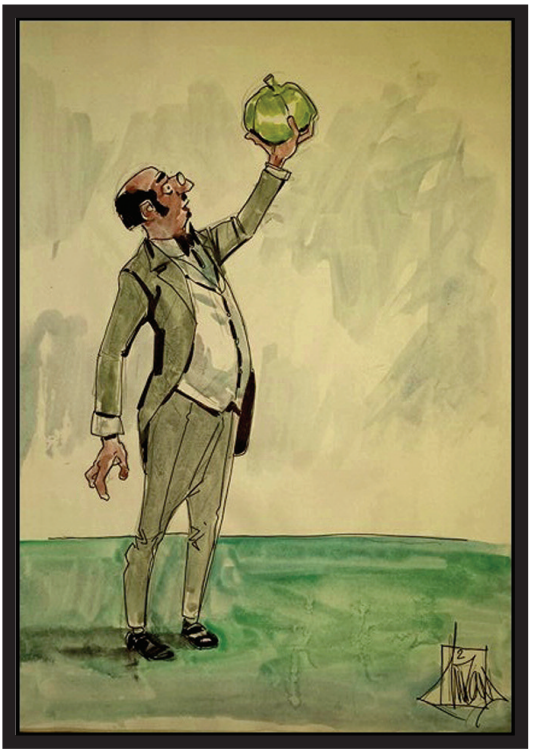

Климнуо сам главом. Још увек сам памтио пуњене тиквице које нам је послужила приликом вечере на којој су покушавали да ме упознају са њиховом кћерком коју би могао да ожени само највећи каријериста. Али наука је неумољива. Симулације у којима су фармери садили тиквице завршавале су се најневероватнијим бизарним случајем напада бесних даброва из оближњих мочвара, узгајаних због крзна.

– Декан мора да зна за ово – изговорио је мој професор реченицу после које је настао тајац у канцеларији.

И декан Статић није скривао сумњичавост док смо му показивали резултате свих могућих начина обраде података.

– Штета – вртео је главом – моја жена баш воли тиквице. А да ми можда не пропуштамо нешто? Погледајте досадашњу историју сађења тиквица. Можда се историјски подаци не поклапају са теоријом?

Али прошлост је само потврђивала наше сумње. Из године у годину, фармери који су садили тиквице имали су губитке у будућности без обзира што су променили културу. Једном сађене тиквице остављале су дубок траг на пољима, и није постојала та количина шаргарепе која би неутралисала њихов учинак.

– Научна заједница мора да зна ово – рекао сам гласом епског јунака који управо држи упаљену шибицу поред отворене цистерне бензина, спреман да сваки час започне сцену за памћење. – Истини се не може стати на пут!

– Научна заједница? Ко јебе, бре, ту гомила надобудних кретена! Ово је злато, колега, злато!

Сви ће морати да нас цитирају ако ово објавимо. Нећемо морати да бринемо око акредитације факултета наредних петнаест година. Чуј петнаест! Двадесет! Узмите јакне, идемо у посету ректору. Тај матори прдоња одавно није померио своје дупе.

Декан је потом ставио свој шешир, обукао капут, опсовао гласно и изговорио:

– Господо, време је да наша имена буду уписана у уџбенике.

У канцеларији ректора све се тресло од његовог гласа.

– Колега, ви сте анархиста, ви сте либерал, ви сте јакобиста! Ви сте недостојни имена асистента на било ком факултету универзитета коме сам ја ректор. Ја разумем да нека млада студенткиња заврти главу неком. Чудна ми чуда, увек су сукње и служиле за то да обрћу мозак мушкарцима. Нисте ви први млади асистент који мисли својим ђоком. Али то се не ради јавно и дужни сте да јој дискретно, наглашавам ту свима нама драгу реч *ди-скре̄т-но*, помогнете око испита, управо стога да не бисте дошли у ситуацију да вас она уцењује. Ја сам у вашим годинама преврнуо пола факултета и нико никада није правио скандал. Плафони су се тресли док сам јебао младе студенткиње којима су касније уписивали седмице и осмице. Да, да, лустери су падали са плафона док сам ја јебао, а опет нисам направио ниједан једини скандал. Али ја сам играо по правилима. Заложим се код овог професора да је пусти, код оног асистента да јој прогледа кроз прсте, накнадно убацимо попуњену испитну пријаву... То је вековна традиција јебања на универзитету, коју сте ви идиотски нарушили.

– Ректоре, молим вас, није то тај колега – умешао се декан. – Пајевић долази у једанаест.

- А је л' тако? Да, да... Могли сте одмах да ми кажете, а не да ме пустите овде да лапрдам као идиот. Да, да, чули сте ме... Пола сата овде држим лекцију, а ви ни главом да мрднете, да ми скренете пажњу... Боли вас ђокица за мене и мој глас. Но, добро, шта је ту је, ако ово није Пајевић, а боље би му било да није, поставићемо друго питање. Шта који мој хоћете с њим?

Требало је мање од пет минута да му изложе научно откриће до којег сам дошао.

– Дођавола – грмео је ректор – па јесте ли сви ви овде полудели?

– Не, заиста је тако – хорски одговорише декан и професор.

– Мајку му, па моја жена обожава тиквице. И ви ми сад кажете да их не треба гајити. Не знам шта да вам кажем. Ако ово неко сазна, назваће нас анархистима, либералима или чак јакобистима... Да не спомињем да ће се на наш универзитет обрушити са свих страна, ископаће свакакве афере, и ону Акулићеву с близнакињама и усисивачем и Статићеву са дуплираним бројевима индекса...

Обојица се покуњише.

– С друге стране, не постоји негативан публицитет. Мајку му, па ваљда можемо да се сакријемо иза неког научног угледа. Колега, запамтите ово, научни углед не постоји, боли неког курац за научни углед, али кад вас нападну, крије те се иза њега и негирате све. Они вама намештају, они фабрикују афере, они желе да поставе своје кадрове... Тако некако треба да гласи ваша одбрана. Но, добро, нисмо дошли овде да делимо искуство и причамо јебачке приче него да стекнемо славу.

– Потребно је ово објавити у неком часопису – проговорио је Акулић.

– Да, у неком у коме бисмо упозорили људе на опасност сађења тиквица! – повикаx.

– Маните се ви упозоравања. Од тога неће бити хлеба. Него шта оно рекосте? Часопис? Да, да, треба наћи неки поуздан који би се усудио да објави тако нешто. Имате срећу да је мој некадашњи колега, с којим сам некад давно уписао прву годину факултета, пре неки дан постао уредник часописа *Financial, agriculture and science management*. Надам се да нисте планирали ништа за викенд. Идемо да га посетимо! – ректор је прекинуо сваку даљу расправу.

– Побогу, да ли сте ви сигурни у ове податке или сте, дођавола, сви поблесавили! – урлао је уредник часописа недељу дана касније.

– Да, да – објаснио је декан. – Наше научне репутације стоје иза овог закључка.

– Какав, бре, научан углед, Статићу? – убаци се ректор. – Нека сам проклет ако момак нема листу референци дугачку као моја кита!

– Нека сте проклети док је света и века, и ви и ваше репутације и ките! Како је ово могуће? Па моја жена обожава тиквице!

Тада смо нас петоро провели целу ноћ уз флашу виски ја, поклон једног дипломца, који је донео наш декан, пушили цигарете и мезетили јак сир и пршуту. Уредникова жена би с времена на време испразнила пикслу, одавно навикла на овакве научне скупове, повремено се само чудећи откуд не играмо карте.

– Не могу ово да објавим! – готово тужно је грмео уредник. – Ово би променило све до сад, нарушило би концепт пољопривреде који данас познајемо.

– Али ово је истина... – изговорио сам.

– Боли неког за истину! – прекину ме професор. – Ово је злато.

– Ово је материјал за уџбенике – износио је своје мишљење декан.

– Ово је, бре, довољно да до пензије не бринем о акредитацији – биле су мудре речи ректора.

– Ма да се сви ви носите у три лепе... Не знам шта ћу с вама. Не смем да објавим ово, али... Не смем ни да вас пустим да одете код неког другог, па да се целог живота кајем. Пауза није слутила ни на шта добро. – Да, да, имамо само једну опцију.

– Не мислиш ваљда, мајку му... – злослутио је ректор.

– Да, мислим, нема другог избора... – завртео је главом уредник.

– Па то је ужасна солуција и обично је остављамо за сам крај – узе реч Статић.

– Али нећете ваљда озбиљно и да помислите на то? Побогу, колеге, сувише је млад – разрогачених очију рече Акулић.

– О чему се ради? – упитах дечачки наивно.

– Ради се о томе колега, да ви идете на... – настаде тајац, а потом сва четворица изговорише гласом који најављује једини начин да убијете вампира – ТЕРЕНСКО ИСТРАЖИВАЊЕ!

– Жао ми је, ваша теорија је сувише смела и сувише тога напада. Једини начин да је прихвате јесте да се вратите с теренског истраживања с толико доказа да нико не сме ни да помисли да посумња у нас. Да, колега, бојим се да је тако одлучено. Ви идете на теренско истраживање.

Гром.

И ево ме док лагано ходам у својим гуменим чизмама по свеже изораној њиви, мокрој од кише. Већ трећу годину за редом како ми упорно стижу писма да фактор корелације мојих запажања није на довољно високом нивоу степена сигурности и да је потребно истраживати даље. Ја сам овде и заборавио како изгледа носити кравату и одело. Интернет вијам само о празницима, кад се спустим у град. Ко би рекао да факултет има имања толико далеко од свих цивилизација?

А опет не кажем да ми је лоше. Оженио сам се прошле године у једној малој импровизованој церемонији. Није нека лепотица, али је весела, никад се не жали и прави страховито добру питу. И из неког разлога обожава тиквице, које редовно садим. Мало за истраживања, мало више за њу.

Понекад помислим на каријеру која ме је чекала пре свега овога. Понекад помислим на онај бљутави крем сир који су мазали на крекере на пријемима док гледам у свој тањир пун пржене паприке, козјег сира и парадајз соса. Можда и нисам лоше прошао. Мада, опет размишљам, да нисам садио, макар и у мислима, ове проклете тиквице, јасно је да бих сада већ био доктор наука и водио свој мали научни пројекат, возио мали градски ауто, гурао се у малом градском стану с неком бившом студенткињом, вероватно неком лепотицом чији би нам отац купио тај стан као свадбени поклон и редовно лобирао да постанем ванредни професор уз већу плату. Ујутру бих устајао из чистог кревета и мирисао на комбинацију наранџи, бора и цимета. Чекала би ме топла вода место секире којом цепам дрва за потпалу. И лепа свежа кифла место бајатог јучерашњег хлеба без квасца.

Можда ипак има нечег ђаволског у тим тиквицама.

Дијана Јеленков

Кавези

Био једном један град. Врло врло мали град. Заправо, био је толико мали да му се једва и могла доделити ова титула. Кад боље размислим, чини ми се да му се не може приписати ни облик перфекта „био" – мислим да он још увек негде постоји. Питате се по чему је тај град толико посебан те толико инсистирам на њему? Посебан је по томе што је то град кавеза. И то не кавеза за птице; да је тако, ова прича била би крајње обична и досадна. Познат је по кавезима за људе.

Нико од становника не зна ко је био мудрац који се први досетио ове генијалне идеје, али нема грађанина који свој живот није посветио њеном спровођењу и величању. И тако, вековима уназад, на овим просторима живи се у кавезима. Свака одрасла особа има свој лични кавез који добија када достигне за то потребан узраст, док сасвим мала деца живе у кавезу заједно са мајкама. Није вам јасно како се људи у кавезу крећу? Врло је-

дноставно – на његовом дну постоје једна мала врата. Док човек мирно и безбедно проводи дан унутар кавеза, вратанца су затворена. Ако пожели да се креће, једноставно их отвори помоћу крајње практичног клизног механизма, провуче кроз отвор своје ножице, рукама подигне кавез до њему одговарајуће висине како би могао да корача и ужива у пуној слободи кретања. Добро, можда и јесте мало незгодно ходати на овај начин, али има он и својих предности. Замислите, на пример, следећу ситуацију: идете улицом у кавезу и хоп! – на вас налеће пас сумњивих намера! Не знате да ли жели да се игра или да вас мало грицне (ни једно ни друго свакако не би било хигијенски). Да сте обичан човек, били бисте изложени свакојаким страхотама, попут бала, бува или уједа. Но, ако сте човек у кавезу, при првим назнакама било које опасности, једноставно ћете спустити свој кавез на тло, забравити вратанца и осећати се потпуно безбедно. Даље, кавези имају непромочиву тканину која је причвршћена на њиховом врху. У случају да вас, далеко било, у путу задеси киша или снег (а сви знамо да је човек који покисне изложен опасности да добије упалу плућа и...), одмах можете да повучете једну ручицу и тканина ће се спустити преко кавеза, штитећи ваш драгоцени живот. Исто је и у случају прејаког сунца – зашто бисте се излагали ризику да изгорите или, не дај боже, добијете сунчаницу, када је далеко безбедније једноставно спустити застор. Ако и даље не верујете да су могуће потешкоће при кретању у кавезу занемарљиве у односу на све његове предности и жао вам је што ови људи морају овако да се муче, нека вам за утеху буде чињеница да они, на крају крајева, и

не ходају баш толико. Сва деца иду у исту школу, а сви одрасли раде у фабрици за производњу кавеза; како је град веома мали, школа и радно место и нису им баш далеко од куће. Знам да вас је срамота да питате, па ћу вам и ово испричати на сопствену иницијативу. Ако сваки човек има свој кавез и остаје затворен унутар њега, како се онда природним путем повећава број становника? Па ето, постоји једна специјална ноћ када људи могу да напусте своја уточишта – она чувена, прва брачна. Не, не, наравно да они ту ноћ не проводе на отвореном. За овај свечани догађај постоји посебан, такозвани брачни кавез, украшен балдахином и ружиним латицама. По обављеној брачној дужности, супружници се враћају натраг у сигурност својих личних кавеза, где настављају свој миран, сигуран и једноставан живот. Ето, тако се живело у овом малом и забаченом месту које, баш због своје забачености, и није било у неким приснијим односима са становништвом других насеља.

А онда је једног дана, ко зна одакле, у градић допутовао крајње необичан човек. Био је то млади трговац из неког удаљеног села, који је путовао по околним местима не би ли продајом зарадио нешто новца за хлеб насушни. Шта је продавао? Па, продавао је, рецимо, четке. Што да не? Четке од козје длаке, које је сам израђивао у једној трошној сеоској собици. Пуну торбу тих својих четки довукао је једног јутра и у наш град. – Мама, мама, а зашто овај чика нема кавез? – радознало и помало уплашено вукла је своју мајку за сукњу једна сасвим мала девојчица. – Светог му кавеза, овако нешто у животу нисам видела! – мајка је пренеражено покривала руком очи свог младог чељадета, да не гледа ову

страхоту и срамоту. Насред мајушног градског трга стајао је младић у прилично похабаној одећи, са матором торбетином преко рамена, помало збуњено осматрајући простор. Око њега су се, као да је то нешто потпуно природно, кретали људи у кавезима. На малом травњаку улогорио се седокоси пензионер и у сигурности свог кавеза читао свежу штампу. Млади трговац чуо је да овакво место постоји, али никада у то није поверовао. И као да су хтели да му докажу да су стварни, сви грађани који су се у том тренутку нашли на тргу, готово у истом трену, окренули су своје погледе ка њему, придошлици. – Младићу, да нисте негде заборавили свој кавез? – забринуто је подигао поглед са својих новина седи старац. – Не, овај, ја... Ја немам кавез – збуњено је одговорио младић. – Немате кавез? Па то је недопустиво! Украли су вам га? Ах, каквих људи има... Не брините ништа, крените са мном до председника општине, он ће вам одмах уделити један. Баш је јуче изашао из фабрике диван нови модел! – цвркутала је нешто пунија госпођа, која се са очигледним напором трудила да приђе унесрећеном младом човеку. – Не, ви не разумете... Ја никада нисам ни имао кавез. Знате, тамо одакле долазим, људи не живе у кавезима – покушао је да објасни трговац.

– Не треба да вам описујем запрепашћење присутних настало услед ове изјаве, која се озбиљно косила са здравим разумом. Покушали су да му објасне колико је живот ван кавеза опасан (на страну то што је потпуно неуобичајен и неприхватљив). Описивали су све горке недаће које могу да задесе оног безумника који тако непромишљено иде у свет без кавеза – помињале су се страшне ствари, попут кише која вас намочи до голе коже тако да до-

бијете упалу плућа, подсећало се на прљаве животиње и звери које у сваком трену могу напасти, и на небројене друге страхоте.

– Ви, дакле, хоћете да кажете да никада нисте покисли? Никада нисте покушавали да језиком ухватите кишне капи и да задржите пахуљу на длану? И нисте пустили пса да вас њушка, ни мачку да вам преде у крилу? И баш, баш никад се нисте бацили у непокошену траву на ливади и гледали бубамару како вам се пење уз руку?

Грађани су немо буљили у младића полуотворених уста. – Овај мора да је померио памећу – мислили су у себи, а жена са дететом се крстила и шапутала молитве против нечистих сила.

– Зар баш никада нисте пожелели да збаците те своје кавезе и да само потрчите низ улицу, небитно где, само да осетите да сте живи? – настављао је трговац.

– Потрчао је једном један, и кажу да се није добро провео. Саплео се о неку грану доле код фабрике и поломио ногу. Причали су нам стари о томе. Ко зна шта је после било с њим – полугласно је изговорила нека млађа жена и брзо спустила главу, стидећи се и сама ове саблажњиве приче. Сетивши се овог трагичног догађаја, старији су прекорно вртели главама и мрмљали нешто себи у браду.

Млади трговац је убрзо напустио град. Није успео да убеди људе да изађу из кавеза, нити да прода своје четке од козје длаке, али било му је необично драго што се све више удаљавао од овог чудног места. Шљапкао је по барицама што су остале од јучерашње кише, звиждукао мелодију коју је чуо од неке птице у шуми и радовао се пажњи коју ће добити када у свом селу буде причао о граду

кавеза, који заиста постоји. А шта је било са становницима малог града? Ништа. Чудили су се неколико дана безумном младићу и његовим неразумним ставовима, па наставили са својим уобичајеним животом. Ипак, као што сваки чудан догађај који продрма свакодневицу малих места брзо бива овековечен у некој причи, тако је било и са посетом младог трговца. О њој се говорило генерацијама и генерацијама. Много година касније, када су већ умрли они који су својим очима видели младића без кавеза, они који су причу слушали и преносили даље. све су мање веровали у њену истинитост. – Тако су нам причали стари – наглашавали су на крају ове приповести. Али, традицију нису напустили – ако и ви којим случајем имате неке четке које бисте радо продали и ако и вас пут нанесе у овај град, немојте се чудити ако тамо затекнете ходајуће кавезе како прелазе градски трг на путу ка фабрици.

Шта, мислите да измишљам? Не верујете да овакав град заиста постоји? Ја вам гарантујем, драги господине, да постоји. Штавише, можете ли бити сигурни да и сами не живите у њему? Та госпођо, молим вас, не узрујавајте се! Не машите толико рукама, ударићете се о решетку...

Дарко Калезић

Партнерство за живот

Ушао сам на сајт *www.donationwanted.com*. Тражим племенитог богаташа, љубитеља лепе писане речи, спремног да помогне финансијски посрнулом писцу. Не губим наду да негде на свету такав још постоји. Није нужно да то буде појединац меког срца. Нека је и владина агенција, невладина организација, мултинационална компанија, паравојна формација, друштво пензионисаних тајкуна... Ко год, само да је пуног џепа. Ако ме уврсте у пројекат *Партнерство за живот*, обе стране ће профитирати. Дародавац би уговором заувек постао власник свих идеја у мојим досадашњим делима, а ја бих се као корисник донације, уз његову новчану инфузију, удаљио од миомириса народне кухиње. Бар наредних шест месеци, колико програм траје.

Међу одељцима *Млади таленти*, *Породице*, *Пацијенти*, *Фабрике*, *Државе* проналазим кућицу

Уметници. За похвалу је што донатори брину о свим слојевима становништва. Свако ко је из било којих разлога посустао на путу економског развоја може да учествује на конкурсу за одобрење средстава, под условом да другој страни, виртуелном парајлији, узврати нечим квалитетним. Разумљиво, што бољу понуду срочим, и пакет помоћи биће ми ближи и издашнији.

Штиклирао сам предају идеја. То је једино што имам, а да нешто вреди. Све остало на чему сам радио зарђало је и расуло се у неповрат. Идеје које износим на планетарни базар више ми и нису потребне, објавио сам их. Не смета ми што их читаоци у нашој средини нису препознали. Чврст сам ја орах. Можда се зато допадну неком имућном Немцу? Или их откупи какав ексцентрични британски колекционар за свој музеј лудих идеја двадесетог века? Брига ме ко ће их поседовати и убудуће експлоатисати. Нека чини с њима шта му је воља.

Укључујем се у машину која је већ самлела и много тиражније ауторе од мене. Сада је важније да приберем преосталу менталну снагу и будем бољи писац пројеката него прозе. Треба преживети! За шест месеци вратићу изгубљену килажу, руменило на образима, некадашњи облик човека и пашће ми на памет још луђе идеје за нове приче, па ћу почетком 2016. године аплицирати за следећу донацију. Пројекат по пројекат, охо-хо-хо, где ће ми бити крај!

Ружне ли табеле! Сајт баш не хаје за естетику. Сав је у црнини! Уносим ставку по ставку. Прецизношћу и такозваним добрим брендирањем сопственог стваралаштва убеђујем ловатора скривеног иза интернет завесе да у мноштву уцвељених кан-

дидата баш мени помогне. Ако хоћу да уместо социјалне пасуљчине поново једем пљеку и пијем пиво као некад, у овој глобалној трци морам да победим милионе сликара, вајара, музичара, балетских играча и филмаџија који су и сами запали у исти процеп. Постали небитни. Престали да зарађују. Појела их паучина.

За ову годину биће додељено десет донација у нашој, уметничкој категорији. Стављам прсте на тастатуру, призивам књиговодствену музу да преда мном отвори пакет помоћи.

Уписујем име, презиме, годину и место рођења, државу. Па стручну спрему. Наслове и издаваче својих књига, три збирке прича и два романа. *Тврд повез*, додајем, нека спонзор зна да нисам мачји кашаљ. У напомени подвлачим да мојих дела одавно нема у књижарама, те да од њих не остварујем никакав приход. Црвеним словима бацам удицу да у штеку чувам готов рукопис, жанр – фантастични трилер, тема – балканска митологија, идеалан за филм.

– Ej, бре, буржујчине, нисам још креативно умро! Вреди у мене уложити! – урлам.

Даље, црнило ме вуче: *Послови од којих остварујете зараду и колико*. Лихвари би све да знају. Откуцавам самог себе, шта ћу. Чим се и најмање поколебам, само ли подигнем прсте са типки, облак са казана запахне ми ноздрве. Убрзавам. Плешу прсти: *писање колумни и осврта за новине и магазине, лекторисање уџбеника и стручне литературе, редиговање белетристике, превођење са екс-Ју језика на српски...*

Билдујем извештај. Мецене воле радише: *Колумни у дневној штампи – комада 12, у недељницима 7, плус 2 осврта на првенце младих ко-*

лега у књижевним часописима. Лектурисао 4 уџбеника... – Добро сам и ова четири нахватао у земљи у којој књижурине врве од грешака, а лектура није обавезна – мрнџам себи у браду. Не простирем по табели прљави веш домаћих издавачких кућа.

Превода – 3, по један са хрватског, бошњачког и црногорског. Мало, знам. Оштра је конкуренција.Сви Југословени посташе преводиоци.

Дародавцу задајем кључни ударац, чињеницу која ће ме из гомиле бедника издвојити као победника: *Просек плате за 2014. годину – 17 евра месечно!* Хуманиста, ако је иоле човек, од овога мора да се сруши!

Види, види, колона *Black market*! Барабе траже и шљаку на црно! Црни сајт усисава све моје мрачне тајне. Немам куд. Цинкарим се: *Пишем дипломске, мастер радове и докторске дисертације по наруџбини, еротске и крими романе под псеудонимом за киоск-библиотеку, а кречим и станове и шетам кућне љубимце кад пресахну позиви за хонорарни списатељски ангажман*. Искреност је мајка успеха.

Послови у сенци, допуњавам записник, *лани су ми донели десет пута више него легална зарада. Кад, међутим, од свих прихода одузмем трошкове за стан и храну, фали ми свега 100 евра да дохватим следећи први*.

– Ваљда ће се проклети донатор јавити и дати ми тих јебених сто евриииха! – пуштам крик одушка који, наравно, не уносим у сабласно поље табеле. – Сто еврића – одјече изнад глава по дневном боравку Прихватилишта. Неки бледи, испијени људи зуре у мене. Ехо враћа тешки уздах из тмине: – Двеста! Триста... Триста педесееееет...

Гужва је. Пребукирано. Две душе на један кревет. Дрежде креативци и по ходницима. Чекају ред за компјутер. Да пошаљу своју пријаву. Да учествују на конкурсу. Да сачине захтев за програм помоћи. Препознао сам поетесу и доскорашњег графичког дизајнера. Ту је и некад знаменити виолиниста. Ено пензионисаног оперског првака...

– Пет хиљада нам дајтеее, матер вам белосветскууу! – долеће кроз разбијени прозор из комшилука. Неком из суседне зграде баш гори под ногама. Погледам у ноћ, одмах поред наше сигурне куће – позориште! До њега културно-уметничко друштво. – Шееес' и пооооо 'иљадааа! – поје хор. – Дванаест милиооона! – грми и из Министарства културе.

Киша крика и јаука.

– Ајде, проклетињо, завршавај! Има нас још који бисмо да учествујемо у *Партнерству*. Живи се и нама! – реже на мене потенцијални пројектанти. Зној им се. Хоћу ли стићи? Рок за пријаву само што није истекао!

Ух, ух, *Трошковник*. Дародавац жели да се увери да сам до последње рупице стегао каиш. Детаљишем. Набрајам шта сам прошле обрачунске године јео, колико сам пио, уз доказе јакако, скениране фискалне рачуне са ценама намирница из пијаре на ћошку. Ту су и потврде да сам измирио све дугове за кирију, грејање, интернет, телефон. Кабловску сам срећом одјавио, чим сам почео да закржљавам од ТВ програма. Е, до-бро! Доказао сам и да сам штедљив. Није спонзор глуп па да то не види!

Колеге ме стрељају очима. Рокови су свима кратки.

– Пиши брзо, црни кукавче, одлажи банкрот! – падам на дно табеларног приказа.

Рубрика *Спавање*!

Бележим: *четири сата*. Сваки иоле нормалан покровитељ зна да је за психофизичку обнову потребан минимум сна да би се борба за голи живот наставила. Притискам хуманисту понудом. Предлажем да дремку скратим за још шездесет минута. Тако ћу број радних сати повећати за целих пет одсто! Моје могућности су неисцрпне. Ако треба, нећу ни спавати, само нека ми изједначи *улаз* и *излаз* у јесењем кварталу. Уз неколико додатних транши, план је да ми од 2017, евентуално 2018, у најгорем случају 2020, буде много боље. Шта боље! Ма биће ми супер! У фотофинишу набадам *ентер*, шаљем пријаву...

– Боже, кад бих нашао донатора – лелујам у маштаријама док ми отимају столицу, тастатуру, миша и избацују ме у ходник азила за уметнике – био бих тако безбрижан! Писао бих нове приче и романе, колумне и осврте, преводио са шатровачког ако треба, штанцовао љубиће и кримиће, кречио станове и шетао џукце до миле воље, макар ми послодавци и не платили одмах! Имао бих разумевања, времена и простора у својој агенди да их сачекам да и сами пронађу спонзора. Тако бисмо сви били искеширани, срећни и задовољни. Само да се милосрдни којима прелива јаве... И живот у Србији, и редом даље, може да се настави.

Никица Банић

На трим стази

Трим стаза води удолином. Три километра тамо, три овамо. Ја на узвишици крај средњег гробља. Посматрам.

1.

Сваки корак из стопе извире. По кораку се човек препознаје. Колико корака, одређује бог. Куда са њима, препушта нама самима. Иван се познаје по томе што га кораци затежу. Као да је на прањки, међу њеним ракљама. Тај се увек мени јави. Види као орао. На усамљеном дрвету кад је. Тај се не помиче, све док се твоје очи са његовим не стопе. Кад се погледи поклопе. Онда замахне крилима и даје се у бег.

– Покажи руку! – одозго ћу.

– Стао сам са поткресивањем.

И одавде се види да је тако. Подиже руку у знак поздрава. Десило се, као што се све случајно

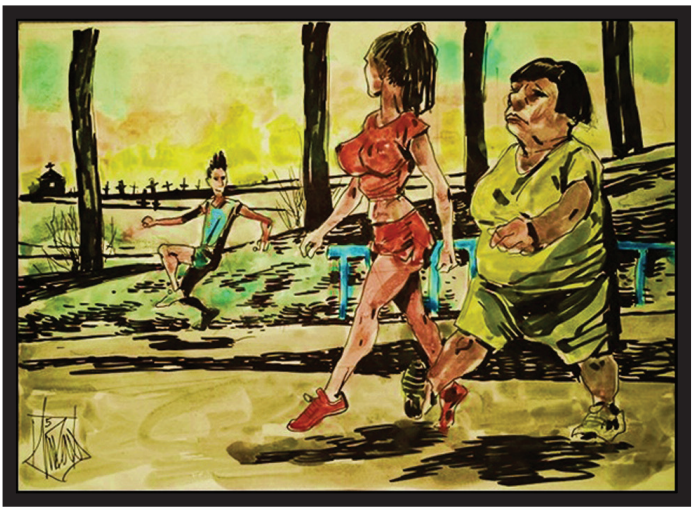

дешава. Гатер зујао, опио својим звуком, а дрво својим мирисом. И цвр, цврррр... Одоше два Иванова прста. Иза тога, настојао је да докаже да је од те лозе. Зато сам га слушао, не једном, кад каже: – Ујак ми је радио на грађари. Поткреше себи прст. Патрљак му сметао у раду. Он се налије ракије. Узме секиру, цвик! И богами – поравна. Исправи.

Још док је био мали, Иван је пио кроз зубе рибље уље. И то сам слушао. Није му било равно густо машинско уље. Растезало се као мед. И у томе му једина сличност са њим. Зачепио би прстима нос, а други би му сасули кашику уља у уста. – У мен' су све рибе света поцркале како ме је закужило. Пола дана бих дисао на шкрге. А касније – сад ће се хвалити – постао сам момчина. Бацао сам диск. То ти је тако. Док бацам диск, остајем сам у металном кавезу. Са отвором напред. Осећам публику како дахће, ишчекује да завитлам диск. А у диск преселим сав терет мог живота. Кад полети, тај терет се отргне, одвали од мене. Лети ван мене. Гледам га у лету, у диску, сад већ лаганог, нестварног. Тако сам успео да опростим онима који су нам узели фабрику намештаја, отели барокну кућу у граду поред радио клуба. Оставили само бицикл са широким гумама. Отац га је помирљиво возио до краја живота.

Тако сам га слушао да прича.

2.

Подаље од њега, тамо где су поток пресекли мостом. Ту погледом спазим Буцу. Од мајке салце

наследила. А од оца јој богатство. Дујо је почео са флиперима. Кад би му порезници зашли, морали су новац у џакове турати. Па на вагу с њим. Другачије се није дао пребројати. Касније је изишао на воду. Ланац ресторана посадио. Пребацили су му што извади неколико столетних платана. Уместо ових, засадио је младе платане. Под заклетвом Дујо је тврдио: – Платани брзо расту. Судија му је поверовао. У предворју суда нека припадница зелених се заклињала да га је чула како шапуће Дујци: – Примио сам мито. Али је уместо мене црвенио новац.

Не види ме Буца. Дрмуса сало на себи. Навикла је на на билд салу, на соларијум. Све то код куће има. Све то упражњава. Ништа не вреди. Опет сало се дрмуса. Види одавде.

Има сестру близнакињу. Њишу две гузе, свака своју, потпуно исте, једнаке. Да се једна од девојака спусти њоме у прашину, па онда друга, не би било разлике у отиску. Да се иза ћошка уместо главе гузовима појаве, не би се могло рећи које је која. У глави се разликују. Подоста. Буца је округлог лица, са два горка бадема у очима. А сестра јој плава, нудила је службени осмех који је показивао њена два вампир зуба. Некоме се не би допала. Лепота се гледа различитим очима. Свако својим. Зато свако нађе неку своју лепоту.

Ни горе, ни доле. Ни тамо, ни овамо. Запуцао у једно. Јелену сличан. Скоро да језди. Роговима пара ваздух. Суле криминалац. Рука на рамену најближа је врату. Тога се држи. Његове дланове нажуљале су само женске брадавице. Гледа у леђа Буцу. Не гледи баш у леђа. Мало ниже. Ту.

3.

Бог зна бити преварен. То најбоље зна ова на стази пода мном. Кључарка. Та ти шљапка стопалом по барици. Сви је у месту знају. Никада се не обува. Стално боса. За појасом увек носи свежањ кључева. Њено кретање звецка. По мраку се лако познаје. Има ту малих, великих, сребрних, поцинкованих... Сви припадају њој и њеној фамилији. Затварају подрум, обезбеђују улазна дворишна врата, закључавају бицикл, осигуравају таван, електрично и гас бројило, водомер, поштанско сандуче... То је чудан оркестар кључева. И сада желе да се отргну са алке. Неки успева. Кључарка је застала. Врана је посматра с висине бившег грофовог видиковца, оронулог, у рушевинама. Оно што се отме, ни временом не прихвати новог власника. Враћа се кључарка да кључ подигне. Када би је неко упитао да ли постоји кључ који нема, стигне га исти одговор: – Немам кључ за душе.

4.

Инфаркт га стрефио. Стрефио, па шта? Нека га, нека шета. Не смета му моје приповедање. Не шета због мене. Шета због лекара који му је то препоручио. Гледам га: огромна лопта са морнар мајицом која открива пупак. Не може да га покрије. У устима лула од које се никад није одвајао. Како је забоде, тако оста. Коса чекиње, а бркови најдужи у месту. Због тога га тако и прозваше – Брко. Тог Брку заустави старица:

– Брко, да ми изриљаш башту?

– Докле?

– До оног дрвета.

– То ћу ја до мрака зготовити.

Вече падне. Брка зготови. Старица га исплати. Сутрадан приметила превару. Брко видео да ће ноћ. Узео и пресадио напред оно младо дрво. Старица се само насмеши: – Нека иде с милим богом. Склопи длан о длан. – Само да се дрво прими. Даће бог, младо је, примиће се.

Брко је у друштву са Павићем, бившим полицајцем. Наглув је Павић, зато га чујем:

– Балоте побацам у џак, завежем. Пребацим преко рамена. Оне полутке од најдраже побацам у крш. Прекрстим се, па пут под ноге. Бог ће ми, или враг (не знам који је задужен за мене) опростити, што сам у журби заборавио да погледам на Аничину кућу. На жици је обично лепршао њен доњи веш. Застава која се не предаје лако. Злобници су шушкали да њене гаће не силазе са жице, јер их ова и не облачи. Кажу, што да их навлачи кад јој се опет сплазају низ ноге. Пуцали су, веруј ми, без метка. Добро сам познавао ту мету. Прикане мој, мени су балоте све. Много их је камен нагрдио. Натуцао. Подбио. Када се ваљају по равном, какве дивоте! Дође ми да се плазам за њима. Кад би неко хтео да ми науди, нек ми само њих узме. Јер кад се оне колутају, и ја се ваљам. Котрљамо се, прелазимо свет. Ко зна докле ћу с њима стићи.

5.

Нема везе што је далеко од мене. Довољно је да је једном видиш. Упамтио сам је. Мале очи. Мали

нос. Мале уши. Велика уста. Тачка међу дугим ногама. Скицирам девојку, млади цвет рунолиста, која је поред Будимира. Један на један. На крају стазе чека их ауто, најновији у серији, боје сивомаслинасте. Али не она војничка, већ је то права маслина, модрозелена. Једна од оних које и хиљаду година саставе у свом животу. Фарови му очи мачје, очи ајкуле, очи пантера, све се то смешало, показују се нарочито ноћу. Све се те животиње побуде у њему.

Будимир не сумња у њу док се држе за руке. Проћи ће недељу дана од овога, позвониће ова на врата његовог стана. На вратима ће се појавити затегнута госпођа.

– Ја сам Будимирова гопођа.

– Ово вам је муж код мене заборавио – тутнуће јој у руку сто евра.

– Твој проблем, девојко! Јаја сам му ја испразнила. Кесу си му накратко дувала – лагано за собом затвориће врата. Већ има искуства с оваквима. Није јој први пут.

6.

Сва крила кондора припадају небу, узалуд су му говорили. Тиме га одвраћали да то није за њега. Георг се ипак на воду отисну. Одувек је био сувоњав, ужегао и опор бакалар. Нос му баца сенку да покрије стопало, дужине осредњег поскока. Лице му изборана рељефна карта. А кад крене:

– Пловио сам бројним морима, на многим бродовима, под разним заставама. Знао сам данима зурити по површини воде док би се море уливало у моје срце. Свака вода има своју боју и нема боје

која није у води. Са дугих путовања донео сам ових двадесет боца. Већ се прашина по њима ухватила, паучина испреплетала. У њима су жеље. Неки су их бацали из радозналости, а неки из нужде. Плутале су грлићем изнад воде. За њих је доцкан. Ниједну нисам до сада отворио, а и не бих. Оне ме не занимају. Доста ми је мојих жеља. Надам се да ће се неко појавити и рећи: – Ово је моја боца. Вратите ми је назад, господине.

Радо бих то учинио.

Не престаје. Још ће таласати. Да га ставе на детектор лажи, и он би се један покварио.

7.

Њему није довољно по врлетима, па се држи и трим стазе. Стално од нечег бежи. Опарен подиже ноге. Захарије воли лов више него ишта. Увек са собом носи пушку. Из лова се не враћа без зеца. За оброк сам смаже једног. Мајка Макарија узалуд му пребацује:

– Доћи ће ти главе.

– Где ми дођу, ту ме сахрани – једва дочека.

Заборавила она каква је била. Као мала, посматрала је зелембаће. Негде у кршу, где су тада били. Одлазила је до смрдљивих татула. Зелембаћи су се извлачили. Сваки са своје стране. Шушкали су по лишћу. Плакала би кад се не би појавили.

– Орах је порастао. Зелембаћи не воле хладовину.

– Мајко, а када ћу ја порасти?

– Да ли си приметила када си последњи пут трепнула?

– Не.

– Тако ће бити и са твојим одрастањем.

Одвилени стазом Захарије. Остали овамо. Циљу. Он тамо. Ка борићима. Нешто га је спречило. Данас је закаснио.

***

Ја о њима потанко. А о себи ниједну. Ја сам гробар. Стисак руке ти омекшао. Твоја се извуче из моје. Љигаво исклизну. Као да је кужног додирнула. Што бих замерао? Ретки су они који се здраве с гробаром. То ми је и име, и презиме, и занимање. Седи на овај камен. Тако. И он чека да буде нечије попрсје. Не устај! Куда? Научио је тај на тешко. Многи су га у животу притискали. Сад му је све лако. Тебе није ни познавао. Ти му дођеш најлакши. Оставио га каменорезац јуче. Обећа да ће га колико сутра превући дубље у гробље.

Да, живим овде. Моји ми из предузећа сазидали ову кућу. Мало се фасада почела љуспати од сунца. Јест' да је на гробљу. Научи се. Ту сам са женом и ћеркама. Двије лепотице. Даће бог: биће лепе док буде требало. До удаје. А после, како им буде.

– Дижи се више, ленчуго! Сахрањују у три сокаџију Никодима.

Ем ти посô! Кашљуцнуо Никодим неколико пута у сну. Тако се укућанима указала његова смрт. И он је био на стази. Редован. Сви су ови са трим стазе само детлићи. Свако од њих чука своје дрво живота. Па док траје, траје.

Александар Траиловић

Апсурдистан

Како сам сазнао за народ и земљу о којима ћу писати, не бисте ми поверовали. Управо, ни сам себи не верујем. Могао бих да кажем да сам нашао записе некога с више дара за књижевност од мене, али није у мојој крви да лажем. Могао бих да тврдим да ми је испричао неко од пријатеља на повратку с путовања (лично, веома ретко путујем, не зато што немам средстава, већ не видим сврху у томе), али... Ето, опет то проклето *али*! Немам ни пријатеље који љубе путовање ишта више од мене. Не, рећи ћу вам истину – ја сам тај народ и земљу сањао, мада ми је на махове изгледало стварно као да сам уистину био тамо; истини за вољу, како сам ја то сањао ни до дана данашњег није ми јасно, али ме је тај сан у довољној мери истерао из памети да га запишем, иначе се не бих хватао тако ћорава посла као што је писање. Ипак, ко воли да чита, нека прочита путопис једнога што је педесет година тражио домовину свог оца, па ће му можда и мој сан бити јаснији. Ех, сањати! Ко још има времена за такве глупости? Но, било како било, испричаћу

вам тај сан, а ви га схватите како вам воља, таман посла да ја ограничавам туђе слободе. Почећемо с народом.

Народ у Апсурдистану је добар, мада је за моје поимање, као доброђудног држављанина земље чији јесам држављанин, помало чудноват. Далеко било да моја маленкост тврди да су Апсурдистанци чудновати, јер такво шта би мој урођени осећај за политичку и друштвену коректност одмах кориговао; ја само напомињем да се то може учинити некима, чији је осећај за коректно мање рафинисан од нас који смо држављани земље чији јесмо држављани. Ипак, савестан као што морам бити, рекох себи да то морам напоменути да бих поштедео друге изненађења. Па таман посла да ја тако мислим! Каквих све гафова у погледу оцењивања националног карактера овог благородног народа! Не, људи су у Апсурдистану просто красни, само немају среће.

Ето, рецимо, идем главном улицом њиховог јединог града и јасно видим људе како беспослени џеџе по уским тротоарима. Старији стоје, а млађи седе, јер то је, како чујем, ред код њих; старији су у младости седели, па се тако рачуна да им је то било довољно; осим тога, жао им је да млади стојећи испијају пића, која су у њих жестока, па могу лако да ударе у главу и оборе с ногу, па још ако човек и стоји на њима док пије, ето ти белаја! Млади као млади, вазда послушни и ревносни у својој послушности, никако не желе да противрече старима и чине им по вољи. Зауставио ме је један призор, близак мојој крви, где другови коре једног младића од можда тридесетак година, не више од тридесет две, до тридесет пет; елем, коре га они што троши

своје новце, а не чини родитељима по вољи и харчи њихове, које су, је ли, због њега и скупљали. – Помисли шта ће ти твоји рећи кад се вратиш са свим парама које су ти дали – кажу они – како ћеш им пред очи? – Зар ти није жао да их секираш? А мени проради крв и заигра срце, јер се сетих самохране мајке и како је одвајала себи од уста да ме ишколује, па се нађох побуђен да се и ја придружим групи да научимо безобзирника памети. И имадох среће, јер су Апсурдистанци, баш као и ми, правдољубив, али и гостопримљив народ, па кад још добише помоћ у истеривању правде, ласно ме примише у друштво. Још им је, чини се, годило части што сам се ја, странац, нашао једног њиховог да учим памети. Чинило се да се ово често дешава, то јест, да морају јадника доводити у ред, али није им тешко падало. Само су мало са сажаљењем гледали на њега, али су га увек прихватали. Диван народ!

Тако сам, ето, нашао свог водича – оног момка из претходног пасуса. Делом као за покору, делом из захвалности што сам га извео на прави пут, а делом и на наговор осталих, пристао је да ме проведе њиховом престоницом, како сам је ја звао, мада су ми они објаснили да заправо имају више од дванаест престоница – једну за послове и једну за састанке са главешинама других земаља, јер послове држе што даље од политике. Потом имају једну престоницу за културу, будући да веома држе до културе и чистоће језика, толико да чим се појаве неке нерешиве и *инкоригибилне* (нисам сигуран јесам ли добро упамтио њихову реч) неправилности у језику, они га одмах прогласе новим језиком да не би прљао чистоћу апсурди-

станског (искрено, ако бих се држао њиховог правописа, који марљиво усавршавају свака три квартала, што ће му доћи ваљда девет месеци, или месец дана, још нисам покопчао, морао бих написати великим почетним *А*; ипак, моја ми урођена бандоглавост и љубав према сопственом језику не дозвољавају да учиним такво правописно насиље). Такође имају једну ратну престоницу у једној дивној плодној долини, како ми каже мој водич, иначе родом оданде. Као што већ рекох, Апсурдистанци су добар народ, миран и покоран (зато су ми се ваљда и допали), али просто никако нису имали среће, па их ни ратови нису заобилазили. Чини се да његову ратоборност и својеглавост за које има да захвали свом пореклу још не могу да му опросте у овом велеграду, али дивни су то људи, и стесаће га на праву меру, за његово добро и на ползу целе земље, или се макар томе надам. Тја, шта ћеш кад се лако везујем за људе, па макар их досањао (нека читалац не буде збуњен, ја и даље тврдим да је ово био само сан, јер где ће на овом свету постојати тако савршена земља, или, ако већ не савршена, а оно једва једну циглу далеко од тога). Даље су тамо имали једну престоницу хране и једну где им бораве најбољи спортисти, који, како разумем, ни не живе у земљи, већ су их, паметно, извезли у иностранство, да не би ризиковали да се народ случајно меша у такве ствари и квари их. С друге стране, у самој земљи имају чак три историјске престонице и у свакој од њих по једну бившу владарску династију, иако су република (Апсурдистанци су крајње чуваран народ), док су преостале три престонице – благајна, пребивалиште њихових главешина и главна лука све

смештене у једином њиховом граду или, још боље – велеграду (којег ћу, ради уштеде, надаље означавати великим словом В).

Елем, моја тура Велеградом почела је обиласком споменика, којих овде има на сваком кораку, просто као да ничу из земље. Мој водич, кога су звали Уча, због његовог занимања, објаснио ми је да то није далеко од истине.

– Наша је земља тако племенита – вели – да имамо не само обиље узора за споменике, већ и непресушну гомилу вајара, скулптора и клесара да их направе. Ето, баш, први кип који ћу вам показати (молио сам га да ми се обраћа именом, али он није хтео да одустане од учтивости ни за живу главу; тако увиђаван и искрен народ) извајала је ћерка нашег министра за пензиоина питања.

Стајемо пред бронзаном статуом, четири пута већом од просечног човека. Приказује мишићавог човека у седећем положају, с пренаглашеним телом пливача, с густом, рунастом брадом, уредно поткресаном, погледа упртог у папире који му леже у крилу. Не може му бити више од тридесет година. Наслон фотеље, и уопште цела фотеља, начињени су од кованица за које ми мој водич каже да су праве, али одавно већ нису у оптицају.

– Колико дуго? – упитах, понукан знатижељом, не срамећи се свог незнања.

– Ах, па има доста, сигурно макар седам месеци.

– Па то је онда зацело прављено док су биле у оптицају? – изустих с неверицом.

– А, не, далеко било! Ми смо веома чуваран народ. Не, не, кип је стар тек неких шест месеци. Било је планова да се ради у стојећем положају, али

одједном су имали вишак безвредног метала, па су решили да га добро употребе.

– А тако – рекох, затечен мудрошћу апсурдистанске власти. –А кога, управо, приказује?

Погледао ме је као да сам блесав. – Па министра за пензиона питања.

– Ах, свакако из млађих дана. Лепо што је ћерка одлучила да поласка оцу. Тек ми је ова изјава купила зачуђен поглед и Уча одмахну главом.

– Министар је млад човек, ко ће још старцима поверити управљање државом? У младости су били можда способни, али нису у току са модерним светом. Осим тога, ретки су старци с пензијама, па откуд они да разумеју потребе овог министарства? Ту сам сигурно зинуо у чуду као пеш, јер је Уча наставио, учитељским тоном. – Видите, право на државну пензију имају само заслужни грађани, културни радници, спортисти, посланици, министри, и њихова родбина.

– А остали? – упадох, помисливши како моја држава не би дозволила човека да га затекне старост без мировине.

– Остали имају приватне фондове, па ако су способни, моћи ће да се снађу и уплаћују. Овде се све мора заслужити, ни по бабу ни по стричевима. Тако, рецимо, за овај кип, ћерка овог министра је добила месечну апанажу од сто двадесет хиљада, док не одлучи да се повуче у мировину.

Мени је тек тад синуло, и глава ме је готово заболела од сопствене кратковидости. Онда запитах нешто што ми је морало бити очигледно:

– А то ће он бити покојни? Гре'ота да оде тако млад – и, образа ми, учинило ми се да мог водича издаје стрпљење.

– Далеко било, ми покојницима не дижемо споменике. Ако су завредили сећање, људи ће их се сећати, ако нису, требало је преданије да служе држави. Боље дићи споменик живима, да знају колико их сугрђани цене, него трошити паре на мртве.

Ја остадох нем на ту мудрост, смогавши снаге да приупитам тек шта ће то бити његова заслуга, те је завредио споменик.

– Та он је министар. Ено, преко пута већ припремају постоље за госпођу супругу, исто рад њихове кћери, а овде је остављено места и за његовог коња, који ће бити приказан како вуче ковчег с дукатима. Цела композиција ће бити окренута ка кући господина министра.

– Схватам, схватам. Желео бих да сазнам још о вашим великанима – казах, и он ме поведе даље.

Следеће што смо обишли био је кип веома крупног човека у природној величини. У десној, испруженој руци држао је некакве папире, док му се под левом мишком гнездила лопта неодређене намене. Био је грубо израђен, готово немарно склепан од бетона и арматуре која је где-где штрчала, скоро увек на погрешним местима. Нисам могао да одвојим поглед од комада метала који се издизао добрих пола метра из препона. Ипак, довољно сам се прибрао да приметим:

– Ово ће бити министар спорта и омладине?

– Путева и водотокова – кратко рече Уча.

– А лопта?

– Лопта представља симбол љубави према спорту и здравом животу свих нас у Апсурдистану, као и нашу окренутост те отвореност према свету. Вајао га је лично министар. И он је, иначе, велики

мецена, али и остварени уметник, а некада се и активно бавио спортом. Овде је елегантно спојио своје три љубави, спорт, уметност и бригу о државним интересима у једну узвишену, готово поетску целину.

– Свестрана личност – рекох, тек колико да нешто кажем. Уча је наставио, сада већ не чекајући моја питања:

– Да, и веома заслужан грађанин. Сâм повод за израду овог дела било је његово спретно баратање средствима министарства за финансије, када је...

– Чек, чек – прекинух га, због чега сам се моментално покајао, али не могавши да издржим, наставих – зар он није министар путева и водотокова?

– Да, али је ускочио уместо министра за финансије када је овај послат пре два месеца на дошколовавање у иностранство. Све о трошку буџета, наравно.

– Наравно – одјекнух ја.

– Дакле, као што рекох, његова је заслуга огромна, јер је вешто издвојио средства за једну културну трудбеницу како би могла да одржи приредбу за угрожене од поплаве прошлог месеца. Сав приход, свакако, ишао је угроженима. Тако су имали прилике не само да чују ванредан глас, по разумној цени, већ и да приходују чак четири петине од улазница.

– Какав хумани гест! – узвикнух, опчињен добротом овог народа и њихових првака.

– Управо – сагласи се Уча, мада му у гласу нисам осетио да смо на истој таласној дужини. Ипак, приписао сам то културолошким разликама.

– А молићу, како је он извео то чудо? – упитах

с надом не бих ли нешто од те мудрости понео са собом.

– Е то је већ права магија. Кад је преузео управу над министарством финансија, прво је узео зајам од једне велике банке, иначе у власништву његовог кума, тако да је добио повољне услове. Онда је тај новац лепо употребио да покрије зајам који је узео из касе његовог првобитног министарства, која иначе стоји одвојена од државне благајне, те је тим новцем платио и приредбу. И ту је добио добру цену, јер, осим што је било у хуманитарне сврхе, дотична госпођица је његов близак пријатељ. Такође је и сама помоћница министра за културу, а и прима државну пензију, тако да јој новац и није био потребан. Касније је првобитни зајам вратио тако што је уредио да део пута који је развијало његово министарство на југу земље скрене ка гостионици једног истакнутог грађанина који није жалио пара да буде близу једног тако великог дела какав је тај пут. Наравно, пут је још само на папирима, али гостионичар већ осећа дејство самим тим што је део једне тако напредне замисли.

– Па то је веома компликовано, ја се не бих снашао, искрено да вам кажем. Ванредне стручњаке имате.

– Па мора компликовано, тако се и закони доносе – готово са смешком одврати овај.

– А преостала петина од улазница? Зар то није отишло у хуманитарне сврхе? –запитах, признајем, са своје глупости и недосетљивости.

– Наравно да јесте. Па од ње је плаћено за израду статуе.

Напустио сам то место пун поштовања према министру за путеве и водотокове.

Том приликом сам сазнао да се висока култура у Апсурдистану поштује под шатрама у Апсурдистану, што је кудикамо личнији и благотворнији приступ него код нас, где се чува у прашњавим музејима, опустелим позориштима и анахронизмима какво је јавно школство. Примећујем да мој водич веома лепо објашњава, што приписујем његовом учитељском звању, али сасвим сам свестан да би сваки грађанин могао то да ми исприча.

После овога, мој водич ме је одвео пред једну зграду за коју је тврдио да је полицијска станица (или жандармерија, како каже да је зову код њих), чудовишно једно здање које зврји празно. Нисам се чудио што су ћелије празне, јер нисам ни веровао да би ико у овој красној земљи кршио закон, али јесте ме мало зачудило што нема жандарма. Нисам видео никог ни испред ни унутра, али ми је Уча објаснио да се они ту скупљају само по потреби, кад се рецимо дели полутка преко синдиката или кад треба организовати опозицију (јер, замислите, у Апсурдистану опозиције нема, него мора сама власт да је измишља да би испоштовали демократски поступак), а нарочито се окупљају када треба испитати гадне преступнике, као што су дугокоси олоши који одбијају да се легитимишу, па још питају, еј, питају власт зашто их легитимише. Но, ти нису најгори, има и оних који, рецимо, не плате карту за јавни превоз, вире у прозоре великаша (то је код њих строго забрањено) или, далеко било, критикују туђ начин живота, па чак и потпуних странаца (молим читаоца да разуме да када овде кажем *странац*, не мислим на људе попут мене, јер су Апсурдистанци готово условљени да

немају лоше мишљење о иноземцима; овде пре говорим о другим Апсурдистанцима које безобразни критичари, је ли, критикују).

Пред зградом жандармерије стајао је кип једног дежмекастог господина, који је ваљда делио некакве папире. Лепа статуа, израђена од бронзе, мада је утисак кварио птичји измет који је са поприлично високог чела цурио право у последње место где бисте желели да га имате. Лик је изгледао весело, као неки добродушни чикица који дели поклоне за празнике... Како ли се зваше? Деловао је веома живахно, само што не заигра.

– Министар за природне непогоде – рече мој водич.

– Зашто овде? Зар није прикладније да овде сместите министра унутрашњих дела, или председника?

– Па управо, он је овде био начелник пре него што је постао министар за културу. Након тога је био министар образовања, па финансијски, па војни, па и министар омладине и спорта, али је прави позив нашао у помагању унесрећенима.

– Ваљда и спречавању будућих несрећа?

– Не, то није његов одел, тиме се бави министарство за вишу силу, њихово седиште је на истоку земље, у једној бањи, где могу да бораве близу земље и зближе се са природом.

– Каква промућурност – помислих у себи – неизоставно морам понети пелцер са собом с овог путовања.

– Ово нам је најстарији споменик, преживео је шест влада на функцији и још двоструко толико без ње – с нескривеним поносом рече Уча.

– Одлично се старате о својим знаменитостима, јер кип не делује старије од пола године, а некмоли тридесет – и, наравно, чим то изрекох, покајах се.

– Каквих тридесет година, па нема две године како је он лично наручио израду, а тада је још био начелник овде.

– Онда се ваше главешине много гложе? Како ишта постигну?

– Ма какви, сложни су, сложнији него браћа од исте матере.

– Како је онда шест влада могло за две године да се смени, зар су им тако кратки мандати?

– Не, они само због народа то зову новим владама. Све једни исти тамо седе, само промене фотеље, а планове и договоре држе исте. Само кажу да мењају владу да се народ не би забринуо за њихово здравље. Знате како, хемороиди су гадна ствар.

– Нимало наивна – сагласих се, иако сам једва имао представу шта тиме хоће да каже.

– Ето, његове су тек заслуге бројне, тако да се носе мишљу да у сваком месту поставе по једну његову статуу. Јуче су управо прогурали предлог закона којим би се ово омогућило.

– Зар је и за то потребан посебан закон? – зачудих се, ненавикнут на такав ред.

– Па овде се нови закони доносе сваког дана. На сву срећу, имамо доста стручњака који преводе стране законе, тако да знамо да су добри. Додуше, једном је један посланик имао проблема јер је погрешно протумачио закон, па је испало да *није смео* да се обрати народу без симбола државе за леђима, а он мислио да *није требало,* па се није ни потрудио. Ипак, декор је важан, а не суштина.

– Дозволи, а одакле црпеш све ово? Имаш неког у скупштини или влади па те обавештава? Можда брата посланика или жену да кува кафе?

– Откуд ја, прост човек, да имам посла с тим? Не, већ власт благовремено, сат или два пре него што ће нешто учинити, то објави народу, а народ онда има право да упути честитке на мудрим одлукама.

– А шта ако се имају објавити лоше вести?

– Онда се народ припреми тако што им се да нека изузетно лоша вест која се испостави као нетачна, па се и не изнервирају много кад се стварна вест и обелодани. Штавише, опет честитају власти како је све то паметно решено. Или нас забаве неким аферама, којих је увек напретек и које се могу лако направити.

– И то се тек тако зна?

– Наравно, власт од нас ништа не таји. Све се зна, само треба да бираш у шта ћеш да верујеш, али ми не морамо чак ни то. Новинари лепо и уредно напишу све што им власт каже, па како ко нешто дода и искити, све лепше од лепшег. Све је овде фино уређено, народ нема шта да мисли, само да ужива и прежива. Овај колос је народу омогућио безбрижност и сигурност. Пре неког времена, мислим да је још био начелник, покупио је све насилнике са улица и решио се тог проблема засвагда!

– Па зар смртна казна? За насиље? Чини се мало претераним.

– Не, ма какви. Он им је дао посао. Сад су сви они у жандармерији, штите грађане. Стопа криминала је пала готово на нулу.

– Колос, уистину – рекох, и са уважавањем погледах на статуу високу неких метар и шездесет

– зато је збиља заслужио бисту у сваком месту, сваком сеоцету и засеоку.

– Али није због тога поднет предлог.

– Зар има и заслуге веће од те?

– Свакако. Човек има ванредан глас, требало би да га чујете како пева.

Како кип никако није хтео да запева, одлучисмо да кренемо даље. Удаљисмо се од тихе статуе и још тише зграде иза ње, па кренусмо кривудавим путељком.

– Куда води овај пут?

– Сад ћу вам показати најлепшу знаменитост нашег града – првог министра владе.

И није ме обмануо. Композиција преда мном би постидела и најбоље уметнике на свету. Усред водоскока, клечало је или се клањало дванаест фигура. Једни су се, пуни поштовања, унатрашке помицали, привијајући некакве папире уз груди, други су са страхопоштовањем чекали на свој ред, а двојица су заузимали положаје. Испред њих, стајала је робусна атлетска фигура, врхова прстију спојених у бесконачној мудрости, с немерљивим миром и благонаклоношћу посматрајући проскинезу пред собом. Једна мања фигура, но ништа мање упечатљива, делила је папире. Умало сам се шокирао кад сам у њој препознао кип постројен у дворишту жандармерије.

– Збиља – сину ми да упитам, и очигледна потреба за тим питањем бола ми је очи чим сам је препознао – какви су то папири?

– Дипломе. Пре првог министра, дипломе су биле безвредне и било их је веома тешко зарадити. Међутим, откад је он за кормилом овог нашег брода, дипломе не само да су порасле у очима нашег народа, него их је постало невероватно лако

набавити, просто је срамота грађанина са једном дипломом, а далеко било да нема ниједне. Он сâм је поделио туце диплома, мада је министар за непогоде ипак рекордер. Према последњем бројању, поделио их је хиљаду и триста.

– Фрапантно! А како је постигао да дипломе буду тако цењене?

– Једноставно. Наредио је да их сви морају имати, и сад их свако може имати, само се треба снаћи. Осим тога, прописао је да се сви посланици имају хранити у скупштинском ресторану, о државном трошку, да не би расипали државне паре. Онда је, да би смањио трошкове око оснивања разних комисија, основао комисију за оснивање комисија, чији су задаци надгледање самог почетка устројавања сваке појединачне комисије и посебно вођење рачуна да се зарада исплаћује комисији, редовно, како би рад исте био поштен. Има неких политичара и виђенијих трговаца који седе у тридесетак комисија, али ова главна води рачуна да они примају накнаду за сваку од њих, да не би пали у искушење и пореметили рад.

– Сјајно, просто задивљујуће! – готово узвикнух, али ме поколеба црв сумње – али откуд вам средстава за све то?

– Ништа лакше. Све пензије које су забрањене простом народу иду у ову сврху. Осим тога, сви су посланици и заслужни пензионери пристали да солидарно дају део својих примања како би се попунила средства намењена овоме, а још су несебично пристали и да учествују у раду комисија, како би све било поштено. Такође, а ово је веома промућурно, троше се и паре које ће се зарадити од нове луке са чијом се градњом управо планира започети.

– Е то је већ изванредно! Трошити паре које ни не постоје, па то је тек генијално! – оте се мени, иако сам поприлично сигуран да сам то само хтео помислити. Молио сам га да ми прича још чудеса која је учинио њихов први човек и био сам пун наде да ће нешто од те мудрости прећи и на мене, на ползу мог народа и моје земље.

Водио ме је тако около и показивао ми знаменитости, кад смо наишли на један чудан призор, за који мој водич, додуше, није показао посебно интересовање. Биће да је оваква појава била честа у њих, мада не могу да замислим да је доброћудни народ Апсурдистана кадар за такво што. Наиме, наишли смо на три старца, видно различите доби, али опет сва тројица бејаху стари. Свађали су се око сендвича, мада не онако како би читаоцу пало на памет након првог читања. Не, нико у Апсурдистану није био гладан, па да се свађа око хране, таман посла! Свађали су се око природе сендвича: један је тврдио како сендвич није ништа друго до месо између две кришке хлеба, други је био упоран да сендвич представљају две кришке око парчета меса, док је трећи био инатан и тврдио да прва двојица појма немају о чему причају. Свађа је постала тако гадна да је претила да прерасте у тучу. Како је од туче стараца мом осећају за лепо грознија само туча жена, уз можда изузетак туче супружника, ствар је претила да постане посве непријатна. То одиста нисам желео да видим, па сам сходно томе замолио свог водича да позовемо власти или да ми дозволи да апелујем на њихов осећај за пристојност као што сам раније учинио с њим, што је код њега изазвало чуђење.

Зашто? – упитао је. – Колико јуче су се потукли јер нису могли да се договоре како ће звати сендвич, јер је сваки на свој посебан начин изговарао исту реч и покушавао да натера другу двојицу да усвоје тај начин. Кад су се уморили од туче, сложили су се да ће га звати свако на свој начин, само да друга двојица не изговарају исто.

Па зар они тако сваки дан? – упитах, и као одговор дознах да је ово посебна прилика, јер обично прође која недеља или јаче пре него што поново почну да се гложе. Још дознах да има многих који подржавају једног или другог, па се некад и они укључе у све то, те се расправља и сукобљава надугачко и нашироко, мада из тога није ништа озбиљно произашло. Понукан знатижељом, што мени иначе уопште није својствено, будући грађанином земље чији јесам држављанин, упитао сам ко је заправо ту у праву, али он није ни разумео питање. Ваљда је подразумевао да су сва тројица у криву и чудио се како један странац не разуме нешто тако просто.

На крају, моја се страначка мудрост и непристрасност прочула и до главешина, те сам био позван у кућу првог председника да и њега лично посаветујем како најбоље да реши то мало проблема што притиска ову заједницу. Био сам констерниран самом том помишљу, јер где ће моја маленкост, ненавикла на такву одговорност, саветовати једну такву величину? На сву срећу, шок који је такав ток догађаја изазвао учинио је да се пробудим и обришем хладан зној са свог родољубивог чела. Поучен тим искуством, још сам се преданије латио гледања сопственог посла, а што сам сан записао, то нека ми читаоци опросте, као што ћу им ја опростити што су прочитали.

Тања Милутиновић

Лак посао

Прошле недеље моја супруга Лидија је дошла кући одлично расположена. Бацила је ствари на кауч, дигла руке победнички и кликнула: – То, напокон!

– Шта се догодило? Што си тако добре воље? – запитао сам је.

– Напокон да и мени улети неки послић, а да не морам да се презнојим. Уговорила сам одличну тезгу. Сваки дан ћу радити с неким гастосима и то за добре паре. Притом, они појма немају, чак ни основе граматике. Схваташ, скоро да нема никакве одговорности: нису школарци, немају тестове, контролни, ништа... Све што их научим, њима је плус, а мене нико не контролише. Знаш ли колико је то олакшање! Мали труд, а одлична пара. Човече, како сам гладна! – копала је по фрижидеру. – А да видиш само какви су то буржуји – добацивала је преко залогаја. – Да видиш само тај стан, салонац, не знам где почиње, а где се завршава, као велики лавиринт. А како је уређен – *Ел декор*, *Мари Клер* ин виво! Јесте да је намештај мало кичаст, ал' се види да је све скупоцено: мермер, италијански

паркет, врата, кваке, теписи, све најквалитетније. Добро, ја никад не бих те тако шљаштеће делове, и те боје... Али све је скупо, прескупо! Кухиња – *Вилерој и Бош*, осетиш жеђ, а вода сама креће из славине, ко да чита мисли – додала је помало завидљивим тоном. – Ма баш ме брига одакле им, важно да ја имам од њих месечно скоро целу просечну плату, а труд мали, радим у лепом амбијенту, у центру, близу ми, куд ћеш више – раздрагана скочила ми је у крило. – Коначно ћемо моћи на скијање!

И тако је моја Лидија целе недеље долазила расположена с посла, пуна утисака у којима се најчешће дивљење преплитало са завишћу. Наравно, трудила се да послодавци то не примете. Марљиво се посветила свом задатку. Стрпљиво је покушавала да неколико лењих антиталената за језике научи основама француског правописа и граматике. Смешили су јој се изгледи за добру зараду и дуготрајан аранжман.

А онда је једно пополдне улетела у стан као фурија. Са врата је почела да се скида и хистерично трчи по собама. Одећу са себе је угурала у веш машину. Скинула је прекриваче са кревета и фотеља, зграбила постељину, покупила јакне и џемпере и бацила све у купатило.

– Шта радиш, хеј, шта ти је!? – викао сам за њом.

– Пери све, пери све, скидај то! – трчала је унезверено по стану и витлала усисивачем.

Онда га је нагло бацила из руку и улетела под туш.

– Вашке!!! – заурлала је из купатила – Вашкееееее!!!

– Шта ти је, шта причаш? – згрануо сам се. Моја жена је иначе темпераментна, али овакав напад панике још нисам видео код ње. Избезумљено је трљала главу и, давећи се од шампона и воде, гргољала:

– Имају вашке, човече, вашке!

– Ко? Владини клинци? – помислио сам на њене братанце.

– Ма јок, бре, ови буржујн, да не поверујеш!

– Ајде, среди се, шта ти је, није револуција, полако... – покушавао сам да је умирим.

– Ово је горе од револуције – одговорила је сад већ плачним гласом – чекај да исперем косу, па ћу ти причати. Не сме да ми уђе у очи, ово је неки отровни шампон...

Приставио сам кафу и, чврсто решен да смирим жену, заузео поверљив и прибран став. Натераћу је да седне и све ми натенане исприча.

– Сад и ти има да опереш главу овим – рече док је излазила из купатила. – Човече, ови ликови имају вашке! Да л' је то могуће?!

– Полако – смиривао сам је – откуд знаш?

– Клинац се излануо. Казао ми да пођем с њим да ми покаже нешто и повео ме у купатило. Ајој, да видиш само то купатило!!! Браон мермер, позлаћена славина, а велико као цео наш стан. И тако гледам ја оно чудо, а мени клинац: – Наставнице, шта је ово? – а показује на четку која стоји крај лавабоа.

– Шта? – питам ја. – Мислим да је *Армани каза*... – Ма, не то – каже он – него, ово, дођите ближе, погледајте – и нагне се над четку. Нагнем се и ја, а кад тамо, из четке, кроз оне длачетине, нешто се пробија, гмиже и шетка по лавабоу. Било

их је богами бар тридесет, неке мрвице се крећу, нагнем се ја да видим боље, а оно...

– Наставнице, то је мамина четка, да ли су то вашке? – пита ме клинац мртав хладан. – Ја сам рекао кеви да су то вашке, јер се она целе недеље чеше као луда – каже он и почне да се смеје. Умире ти он од смеха. А ја у шоку. Срце ми се попело у грло. – Јесте, вашке, то су вашке! – дрекнем и излетим из купатила отресајући се. Дошло ми да зовем хитну помоћ, милицију, ватрогасце! Па знаш ли ти, на ову моју косу овако густу и дугу, то би била пропаст, то, то ... – бунцала је моја драга с изразом лудила у очима.

– Погледала сам и клинца у теме, онако са пристојне даљине. Он носи фризуру *на кеца*, па се лако види да нема ништа у коси. Ту ти мало одахнем. – Мене ништа не сврби – каже ми клиња кроз смех – то се само кева чеше.

Сва срећа да је био крај часа, иначе бих побегла – заврши моја Лидија своју тужну причу. – Ја не идем више тамо. Џаба паре кад добијеш вашке. Држи ово и иди и пери косу.

Наредни дан имали смо велику дезинфекцију стана. Нема шта моја драга није опрала, испеглала, помела и истресла. Какав викенд, попадали смо на нос. Још два пута смо прали косу и шприцали неки спреј. Било је као у хорор филму о епидемији. Чуо сам жену како телефонира:

– Извините, али имам грип, нећу моћи да дођем никако – отказивала им је часове за наредну недељу. Правдала ми се покуњено. – Не могу ја ово, не могу вашке. Правдала се и сама себи. – Ej, то ти је моја срећа, залуд сам се радовала, баш ће мени

лака пара... Сад ћу их културно откачити, да не буде, знаш... Ма ко би рекао! Она њена бунда и све оне робне марке, а овамо... А не, то би било сувише.

Два дана касније, док сам улазио у стан, чуо сам Лидију како телефонира:

– Добар дан, боље ми је, можемо се видети данас у 18 часова.

Погледала ме је и слегнула раменима: – Чуј, седећу само на крају столице, нећу се кретати, нећу чак ни лактове ставити на сто, покупићу косу у пунђу и истрешћу јакну чим изађем из куће – дубоко је уздахнула – треба нам новац, није то занемарљива сума.

Зоран Додеровић

Соула у Финској

Сањам да ћу једног лепог дана живети у Финској, у градићу по имену Соула. Знам да град под тим именом не постоји, али у мом сну је стваран. У њему живе срећни људи заједно са ирвасима.

Брат Крешо ме задиркује. – Шта знаш о Финској? Шта знаш о Соули? Да ли знаш од чега људи тамо живе? – О томе никад нисам размишљала – кажем. Знам само да желим да одем некуд. Чула сам да млади парови добијају помоћ од државе када им се роди дете. Не морају ништа да раде. Не знам шта бих овде радила.

Не знам колико дуго тако могу да издржим. Финска је земља језера и шума. Тата и мама ме подржавају. Кажу да је најважније да добро учим. После ћу већ видети шта ћу. Тома у шали каже да се боји да препише кућу на мене. Могла бих да је продам и одем у Финску, а њима да оставим само звезде на небу.

Тамара клима главом и смеје се. – Пиле мамино – понавља као да је пала с крушке. Керуша Лора дотрчи до маминих ногу, умиљава се, маше

репом. Око ње обигравају два неспретна кучета. Једно смо дали ујаку Јанку, чоколадног лабрадора. Кад чује маму како се кикоће, мачка Жана дотрчи, али сада она лежи негде на тавану. Тома каже да се омацила, да дође мачиће. Тамара каже да их има троје, два је донела мртва на свет. Ја сам једина посетила Жану на прашњавом тавану. Знам да има два мачета. Још нису прогледала. Ставим их на длан на леђа. Стомаци су им розикасти, као код моје старе лутке. Длака им је још кратка, провиди се. Машу шапама, ноктима гребу по ваздуху.

На крају дворишта, крај шупе са дрвима, процветао јоргован. Кад цветају багреми, цела улица мирише. У нашем дворишту разгранат орах преко лета прави хлад. Обично се ту у хладу сви окупимо око великог дрвеног стола прекривеног мушемом са сличицама воћа, поседамо на столице и клупе, увалимо се у лигиштуле, играмо се *Не љути се човече* и причамо док нас комарци не потерају у кућу на спавање.

– Комарци живе и у Финској – каже Крешо. – Оволики су, као обади – показује руком и смеје се. Мрзим комарце. Мени хладноћа не смета. Припремила сам се ја за зиму. Имам перјану јакну и два џемпера. Имам и чизме. Ујак Јанко ми је обећао да ће ми купити крпље за рођендан. Правио је он и скије у младости, али код нас има мало снега. – У равници човек нема где да се скија – гунђа Јанко. – У Финској ће ти бити лакше. Тамо, поред равница и многобројних језера, има и брежуљака. Као на нашој Фрушкој Гори, само нема манастира, сремских вина, лозоваче, домаћег хлеба и чварака.

Мама и тата су ми причали да сам рођена када је пао велики снег. Тома се једва пробио до породилишта да види мене и маму. Каже да сам била румена као ротква када су ме донели кући. Ја се ничег не сећам. Обожавам снег од рођења. Могу да зароним у њега. Легнем и ваљам се као Лора.

Брат Крешо не воли снег. Он би радије да живи у Грчкој. Каже да би гајио маслине. Ишао би у риболов на отворено море, уживао на барци која лебди у плаветнилу летњих облака. Отворио би мали пансион у којем би спремао храну гостима. Кад му кажем да ћу га позвати у Финску да ме посети преко зиме, кад на мору има мало гостију, он клима главом.

Покушавам да изговорим најдужу финску реч *saippuakivikauppias* у једном даху. Ломим језик око палиндрома *продавац каустичне соде*. Фински језик је тежак. Тома каже да наликује на мађарски, али се ја не слажем с њим. Фински спада у групу угрофинских језика. Покушала сам да нађем курс финског у огласима и нисам га нашла. Нашла сам неку финску радио станицу са вестима на латинском језику. У свету више људи разуме латински него фински.

Ујак Јанко каже да кад одем у Финску могу слободно да говорим српски. Српски сви разумеју. Смеје се и пали цигарету. Не смем да му кажем да би он имао проблема и са српским, јер га никад није добро научио. Тамара би се наљутила. Труди се да нас изведе на прави пут. Редовно одлази на родитељске састанке, зивка разредну да чује како напредујемо у школи. У слободно време преводи с енглеског за неки модни часопис. Преводи шта стигне. Чита нам *Калевалу* пред спавање. Пратимо

FINSKO

пустоловине старца Ваинамоинена, ковача Илмаринена и чаробњака Леминкаинена у борби против шкрте природе.

Мене више брину људи. Плашим се да ме у Финској неће прихватити. Крешо ми каже да ћу у Финској увек бити странац. Не знам зашто ми то говори. То ме плаши. Не желим да будем странац у Финској. Крешо каже да се чуо с Марком који живи у Канади. Марко каже да ће Канађани донети закон по ком ће моћи да враћају своје држављане у земљу порекла. Његов отац се плаши дискриминације. Не зна зашто, али слути да би једног дана могли да га са породицом врате у Србију. Као да је то највећа казна. Била сам мала када је Марко отишао. Крешо и он су се дружили од малих ногу. Сада се повремено чују преко скајпа, редовно на фејсу.

Не бих могла да поднесем да будем странац у Финској. Финци су чудан народ, као и ми. Кога ми прихватимо, тај нам је најрођенији на свету. Крешо воли да ми пркоси. Каже да смо прихватили Турке. Петсто година прихватања, мало ли је?

Пре неки дан гледала сам на телевизији репортажу о традиционалном финском такмичењу у ношењу жена на леђима и једном новијем у бацању мобилних телефона у даљ. Прочитала сам на интернету да је Паја Патак био забрањен пре 30 година у Финској јер је живео у дивљем браку са Патом, а доле је био го. У Финској има 188 хиљада језера, на једно језеро долази око 30 становника. Јоулупуки (Деда Мраз) је из Лапоније у Финској. У венама Мета Дилона, Дејвида Линча и Џесике Ланг тече крв финских предака.

И док покушавам да изговорим најдужу финску реч *saippuakivikauppias* у једном даху, ломим језик око палиндрома *продавац каустичне соде*. Фински језик је тежак. Тома каже да наликује на мађарски, али се ја не бих сложила с њим. Ниједан језик не личи на фински, осим самог финског.

Љиљана Браловић

Кртица

За све је крива та кртица! Она је унела немир и свађу у некада тако мирно викенд насеље Доброво. Додуше, Доброво одавно није викенд насеље већ стално место пребивања некада богатих интелектуалаца, сада сиромашне господе. Они који су раније долазили петком да се одморе од исцрпљујућег нерада, сада се свакодневно прехрањују из некада раскошних цветњака, данас неуко засађених вртњака. Наравно, нико од житеља Доброва ни за живу главу не би признао да је ту из нужде. То су интелектуалци највишег реда и само тишина Доброва прија њиховим продуховљеним нервима. То што су децу уселили у своје многособне станове, дали им пуномоћје на пензије а онда добили *налог за деложацију*, то нико не помиње. Но добро, стални становници викенд насеља Доброво живели су како и приличи интелектуалној елити; без свађе и замерки, али и без икакве врсте блискости. Свако за себе, без кафе и разговора уз чашицу. Само по неко *добар дан* и *како сте* преко ограде без стварног занимања како је онај други. Лепо, културно, али свако за себе...

До невоље је дошло када се наставник биологије Обрен Копривица враћао из школе у вароши и на путу до Доброва прошао поред куће сељака Танасија Савића. Пролазећи, угледа Танасија како стоји на сред дворишта укочен као кип са високо подигнутом мотиком у рукама. Како и доликује, назва му добар дан, а овај само мрдну уснама у знак отпоздрава. Зачуди се Обрен шта је са Танасијем кад онако као кип стоји, буљи у земљу и шапуће. Упита га шта ради, а овај опет испод гласа: – Чекам кртца. Наставник биологије Обрен Копривица се на те речи веома изненади. Није могао да се начуди зашто Танасије хоће да убије тако корисну животињу! Није издржао а да му не одржи предавање:

– Танасије, кртица се, као и сви представници бубоједа, налази на предлогу Црвене листе угрожених врста кичмењака и у Србији је законом заштићена. Основ за заштиту је њено место у ланцима исхране – статус месоједа првог реда, као и њен значај у редукцији бројности различитих инсеката у земљишту, као и у процесима педогенезе при кружењу органских материја у земљишту. Некада је човек ловио кртице ради крзна, али данас се то више не ради. Кртице су месождери и не узимају биљну храну. Људи неправедно истребљују кртице, тако да су у међувремену неке врсте постале изузетно угрожене. Због тога не би требало да их ловите, већ да се навикнете на њихово присуство јер оне чине саставни део природе без чијег присуства не би било адекватног распореда хранљивих материја у земљишту…

Како је Обрен набрајао аргументе, тако се и Танасијева мотика полако спуштала на земљу.

Завршивши монолог, Обрен продужи у Доброво, а Танасије оста замишљен. Трећи дан од тог сусрета, пре зоре, закуца неко на врата наставника биологије Обрена Копривице. Још неразбуђен, Обрен отвори и у чуду се загледа у Танасијево подбуло, ненаспавано лице. Не назвавши наставнику ни добро јутро, Танасије отпоче с прага:

– Господине учитељу, ти велиш да је кртац корисна и заштићена животиња. Е ако за тебе јесте, за мене није! Мени он грдну штету начини. Али ако теби ваља, ево, ја сам га ухватио и теби донео, па нека теби користи!

То изговори, муну преко прага џак у коме се нешто мрдало и без збогом окрете се и оде.

Наставник биологије Обрен Копривица, пресрећан што је на свој ауторитет спасио кртицу, пусти је у своје двориште да се до миле воље наужива. Али, кртица као кртица, када је заронила у земаљско благо, мало јој је било да рије по наставниковом дворишту, него се разливадила по целом Доброву. Ријала је и ријала док није изријала све зло у Добровчанима!

Прве су се гомилице земље појавиле у зеленој салати госпођице Неле, бивше водитељке на националној телевизији. Госпођица Нела ни у својој шездесет петој години није одустала од могућности да се уда, па је много водила рачуна о свом здрављу и изгледу. Зелена салата, и то баш из њеног врта, била јој је основа исхране. Јела ју је и као салату, као главно јело и као дезерт! Када је видела да се у њеном брижљиво надгледаном врту уместо зеленог блага црни свеже ископана земља, није могла а да не помисли да је за то крива комшиница Елеонора! Осећала је она већ од оног дана када се за стално

доселила у Доброво да је Елеонора мрзи! Та дебела пензионисана директорка Центра за социјални рад завидела јој је на слободи и на предивној линији. Госпођица Нела је о себи и свом изгледу имала врло високо мишљење! Нико јој не би дао више од четрдесет! То што се још није удала, то је зато што није нашла никога сличног себи. Бивши удварачи нису видели њене унутрашње лепоте, а и спољашњу су доживљавали врло површно. Госпођица Нела је очекивала да јој се диве, да дрхте пред њеним чарима, а не да је просто – повале! Муж дебеле Елеоноре, фини господин Небојша, није могао да не примети добродржећу фигуру госпођице Неле. Када год би се срели, значајно би је одмерио од главе до пете и задовољно цокнуо уснама. Е то је сигурно његова дебела жена приметила и преко салате јој се осветила! Но, није ни госпођица Нела луда! Спремила је кофу хербицида и једне безмесечне ноћи њиме полила парадајз и паприке дебеле госпође! Када је госпођа Елеонора видела зло које је задесило њен врт, прво што јој је пало на памет је да је бог кажњава што је сиромашнима закидала на следовању, а од тога школовала и хранила своје петоро деце. Па шта је могла када њен муж, нерадник, после петнаестогодишњег студирања није могао да нађе посао ни као портир? И она је била социјални случај, само што решење није имала. Божја казна ју је стигла, али није бог лично сишао с небеса да је казни. То је могло да се деси само преко ума и руку оног мутавог професора Груића. С њим се госпођа Елеонора не трпи још од првог дана његовог доласка у Доброво. Тај скоројевић је, како је дошао, посекао трешњу у свом дворишту! А та трешња је већим делом круне прелазила у

њено двориште и госпођа Елеонора је трешње брала као своје. Кувала је слатко од њих, компоте, чак је и деци у варош слала. А он се дрзнуо да је осече и не питавши је за мишљење. Култура јој није дозвољавала да се тада расправља с њим, али преко уништеног парадајза није могла да пређе! Сачекала је први понедељак у месецу, када је професор Груић ишао на редовну месечну контролу, и почупала сав грашак који је професор пасионирано гајио у свом дворишту. Темељна госпођа Елеонора је под заштитом високе живе ограде почупала све до задњег струка грашка, све покупила у ђубретарске вреће и шуњајући се као да нема више од деведесет килограма, све биљке сакрила у гаражу доктора Станисављевића. Боље место није могла да смисли јер је знала да ће професор на њега да посумња пошто су се недавно споречкали око воде. Доктор је тајно ставио црево на професорову чесму и о његовом трошку заливао свој кромпир. Додуше, доктор је то порицао, ни сам није могао да се начуди како се његово црево нашло на професоровој чесми! Тврдио је да је у питању завера, али су сви знали за његов тврдичлук и нико није веровао његовом ишчуђавању.

Када се професор Груић вратио с прегледа и видео шта се десило са грашком мезимцем, поново се вратио код лекара! После седмодневног опоравка и темељног размишљања дошао је до закључка да је његов грашак сигурно почупала Лепа Дуда, певачица и комшиница која му се упорно набацивала, а он је игнорисао. Па није ваљда могао он, професор, да се петља с неписменом и сировом певачицом? Додијавала му је са својим питама од бундеве и слатким од ружа. Ваљда јој је неко рекао

да љубав улази на стомак, па се баш била заинатила да га освоји. Пошто ју је одбио, сигурно му се осветила. Чим се опоравио, није дангубио ни часа. Поранио је пре првих петлова и воћарским маказама исекао вреже на Дудиним, тек заокруженим хибридним бундевама. А Лепа Дуда је, када је видела зло очима, помислила да то може да уради само скот какав је био доктор Станисављевић. Када је могао њеном професору Груићу да краде воду, зашто не би и њене бундеве уништио? Не марећи да ли је ко гледа, тримером је направила масакр у докторовом кромпираку. Доктор није сумњао да му је штету нанела спечена женица бившег министра полиције Драгојловића. Док је ординирао у вароши, узео јој је подебелу своту да јој уради корекцију лица. Али још нико од свраке није направио голубицу! Ружна госпођа није била задовољна улепшавањем и обећала је освету. И ето, платиле су невине биљке! Драгојловић и његова жена једини у Доброву нису гајили биљке, већ свиње. Доктор се није дуго премишљао да их нахрани креозаном. Помешао га је са концентратом и уграбио прилику да их нахрани. Побеснели бивши министар није имао снаге да закопава угинуле животиње већ их је само извукао у оближњу јаму. Од меса отрованих свиња су се потровала два немачка овчара пуковника Лазаревића и мачка наставника биологије Обрена Копривице.

Углађени становници викенд насеља Доброво и даље културно климају главом једни другима преко ограде. Понекад и упитају један другог *како сте* без стварне жеље да сазнају како је овај други заиста. А кртица се, жива и здрава, подземним путевима, вратила код Танасија Савића.

Јасмина Петковић

Дипломац

Обукао сам најлепше одело. И кошуљу. И свилену кравату. Оваква свечаност изискује најсвечанији изглед. Свет ће данас постати богатији за још једног менаџера. Дипломираног!

Узбуђен, изашао сам из аутобуса. Поред мене је пролетео луксузни аутомобил с тамним стаклима. Па још један. И још један с пратњом и ротирајућим светлима.

– Колеге са факултета – прогунђах – срећни што се докопали дипломе, па се мало праве важни.

Нисам им замерио што су ми опрашили ново одело, али сам чврсто решио да им нећу дозволити да стигну пре мене, па сам пожурио пречицом: кроз воћњак, па уз поток, и још неколико стотина метара уз брег. Ту сам се зауставио да мало дођем до даха и уживам у погледу. Кукуруз је обран, па се мој факултет сасвим лепо види. – Ех кукуруз, кукуруз... – помислих сетно.

У време кад сам предавао документа за упис, тек што је ушао у фазу три листа. Кад сам се ономад телефоном распитивао докле се стигло са

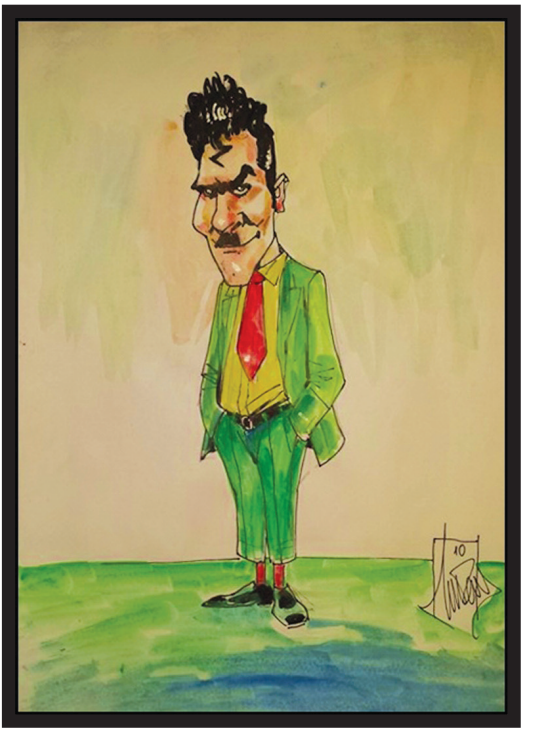

мојим испитима и колики ми је просек, започео је са наливањем зрна. А сад, ево, већ и обран. Како време лети! – Зна се шта је најважније у менаџменту – новац, а време је новац, и ми штедимо ваше време тиме што смо максимално скратили време студирања. Зато је мото нашег факултета *Кукуруз у амбару – диплома у џепу* – рекао ми је тада декан.

Око уписа се никад нисам двоумио, знао сам да ће то бити менаџмент, али не и који. Менаџер у пољопривреди? Свашта! Ко је још видео човека у скупом оделу како стоји поред тезге! У култури? Кад нема пара за културу, неће их бити ни за менаџера. У спорту? Било би фантастично, да целу прву годину нису попунили вођама навијача. Зато сам се одушевио када су увели квоту за стране студенте. Са лажним документима и промењеним нагласком пробао сам да се упишем, али...

– Та уписна места су отворена за студенте из суседне нам државице, да их нечим упослимо. Од како су пропале друштвене фирме и смањили број министарстава, тумарају унезверено по престоници и не знају шта ће са собом – рекла ми је Слађа из одсека за студентска питања.

Одлучио сам се за потпуно нови смер. Најперспективнији. Менаџер у корупцији! Боже, каквих све могућности ту има за младог и амбициозног човека! Ако је истина да је корупција ушла у све поре друштва, биће мене у свакој од тих пора и исисаћу из њих све што се може. Објаснио сам оцу да мој посао није лизање плавих коверти, оне су отишле у историју, сада се ствари решавају преко онлајн рачуна. Зато је мајка била пресрећна! Зграбила ми је шакама лице и цело изљубила. – Синеее... А ја се уплашила да ћеш на неку медицину

или технику, па да одеш у бели свет! Овако ћеш ми остати код куће!

Спустио сам се до зграде факултета и кренуо ка свечаној сали. Она је уједно служила и као амфитеатар, кабинет за стране језике, информатику и практичну наставу, мада је декан углавном користи као магацин за јесење ђубриво.

– За овакве, савремене факултете, најважнији је паркинг – рекао ми је једном. – Наши студенти долазе луксузним аутомобилима, морам да се похвалим да смо имали и једно слетање хеликоптером, и зато је паркинг најважнији. Ово унутра... И не толико.

Паркинг је овог пута био пун, видело се да се нешто лепо и свечано дешава. Слађа из студентских питања јурила је около покушавајући да све доведе под конац.

– Сад ће декан да вас поздрави, целе ноћи је потписивао дипломе, рука му је утрнула, ево само што није. А ваш индекс се негде загубио, па смо вам испите из четврте године уписали у партијску књижицу – рекла је извињавајући се господину до мене. Полудео је.

– Ма ви нисте нормални! И шта кад променим партију? Поново бруцош?!

– Нисмо знали шта ћемо. Имали смо само партијске – и књижице за регресирано гориво. А руку на срце, зар ја вас треба да учим да се све партијске књижице чувају као очи у глави. Ко још пита за индекс !

– Сад ће декан – наставила је Слађа – мислим да је завршио са дипломама, само да се још расправи са попом.

– Којим попом? – упитао сам зачуђено.

– Овим нашим. Због кресања буџета договорили смо се да ове године заједно прославимо доделу диплома и сеоску славу. И баш тим редом. Али поп запео да се прво пресече славски колач! Кад он крене да пева и да се крсти, оде цео дан, а ми смо нашем студенту генерације рекли да ће данас моћи и да докторира и то најкасније до пола четири, јер већ у шест има неки важан састанак.

– Ком студенту генерације? Па ја сам студент генерације! Тако сте ми обећали!

Слађа ме је шеретски потапшала по образу.

– Ајде, ајде, млад си ти... Има времена, бићеш једног дана.

– И зар не треба прво да магистрира? – питао сам заједљиво.

– Треба, али објасни ти то попу ако можеш.

– А зашто за њега не важи правило кукуруза? – наставио сам љутито.

– *Кукуруз у амбару, диплома у џепу* важи само за основне студије. Са докторатима иде мало брже. И немој да си безобразан јер сам те том колеги препоручила за радно место као веома перспективног и примиће те на пробни рад. Зато лепо узми диплому и иди до оног црног аудија. Јави се доктору Пешићу, кажи да сам те ја послала...

– Још није доктор, још није доктор, тек је пола дванаест! – рекао сам пакосно.

– Доктор Пешић је његов возач, будалице. Има неке сумњиве дипломе са државног факултета и једва су му продужили уговор на још три месеца. Ајде иди, јави му се, и сачекај нашег доктора.

Аврам Симић

Закон шахте

Шахта. Ствар која не делује нимало профитабилно док не схватиш како можеш да зарадиш на њеном нестанку. Људи стално мистериозно нестају, па и шахте, а неки од њих нестају кроз нестале шахте. Пад у рај канализације. Излазе из њих пуних џепова, али не фекалија, већ пара. Слушајући примере људи како можеш лако да зарадиш из градске касе ако си налетео на отворену шахту или она на тебе, запутих се и ја ка једној од централних отворених скакаоница у граду. Стигао сам рано, још око осам сати, шахта је отворена, али ред је дугачак, протеже се до краја улице. Морам да стигнем на ред до три сата јер кад буду почели да пристижу запослени, враћајући се с посла, тек ће бити крклјанац. Сада су у реду само незапослени и пензионери, али и њих има на сваку шахту по стотину. Сви видели да нема вајде од чекања на бироу и за пензију и решили су да се баце на посао. Улице су пуне, а шахте празне.

Ред иде споро. Први, неки Кркобабић, оклева, гледа како да скочи. Каже леви кук му је вештачки,

па би хтео њега да сломи да узме већу одштету, али има и пејсмејкер. Испред мене неки замагљени омладинац нерадничке класе, задимљених очију од претходне ноћи изнервирано виче:

– Ааа, нема вајде од овога, идем да нађем неку луталицу да ме уједе!

– Где има? – упита други.

– Не знам, сад ћу да нађем неку код неког контејнера.

Крену још неколико њих за њим. На тренутак помислих да пођем и ја, али ја сам више скакач него тип за уједање. Човек треба да зна своје критеријуме и предиспозиције и према њима да се специјализује у одређеној области.

– Ајде, бре, деда, аман заман, скочи више! – рече младић иза оног Кркобабића који је био на реду.

– Ја сам скакао у шахте у које ти не би смео ни да погледаш! Скачем у шахте још од времена Милошевића, већ двадесет година. Да се на Олимпијади уведе дисциплина скакање у шахте, ја бих био репрезентативац! Ишколовао сам и отхранио троје унучади на овим шахтама. А ти ме ту нешто пожурујеш да скочим!

У том тренутку, типу иза њега је прекипело, па га је гурнуо у шахту. Овај неприпремљен паде и сав се поломи. Чују се јауци из дубине шахте. На то ће старија госпођа која је стајала у реду:

– Е добро што си га гурнуо! Сад може да тражи одштету и од тебе и од општине! Је л' си се добро поломио, Станимире?

– Ћути, не питај, Радунка! Овај кретен ме замало није убио.

– Ајде, бре, вади се, деда, из те шахте, треба и други да скоче, ниси једини! – рече младић.

– Не могу... Уништио си ме...

– Морате да га извадите, не може сам ни из кревета да устане, а камоли из шахте. – рече декина супруга.

– О Боже, па нисам дошао овде да глумим волонтера у старачком дому него да зарадим неки динар! Нема 'леба овде, овај окупирао шахту. Идем ја код болнице, тамо има неколико добрих и таман одмах да тражим прву помоћ и уверење о повреди кад се извучем.

– Е идем и ја онда! – рече Радунка. Кренуше и остали за њима.

– Радунка, куда ћеш ти? Не остављај ме овде!

– Морам, Станимире, и ја да скочим. Кад си знао целу пензију да спискаш на кладионицу! Ево ти листа, узела сам да се занимаш док се не вратим!

– Радункааа!

Борис Јашовић

Како је лепо бити глуп

Како је лепо бити глуп. Ћутиш, радиш, једеш, сереш... Караш понекад. Држава те гази као последњу крпу. Власт отире ноге преко твоје грбаче. Банке те музу… А тебе баш брига – глуп си и лепо ти је због тога. Ваљда јер си ушушкан у сопственој глупости – и безбедан. Мада безвредан. И све је добро док не проговориш. Док не подигнеш глас. Док не искористиш право да мислиш и кажеш истину о сопственој беди. А кад једног дана треснеш шаком о сто, узмеш перо у руку и напишеш пашквилу у којој жестоко пљујеш по власти и ЊЕМУ лично, онда више ниси кул. Јер ниси глуп. Али те зато обавезно сачека непријатно изненађење…

Размишљам о овоме док, нехумано стешњен између два орангутана на задњем седишту *џипа* са затамњеним стаклима, осматрам којим се правцем возимо.

Залупали су пре тачно пола сата на врата стана у којем већ дуже време пишем отровне тек-

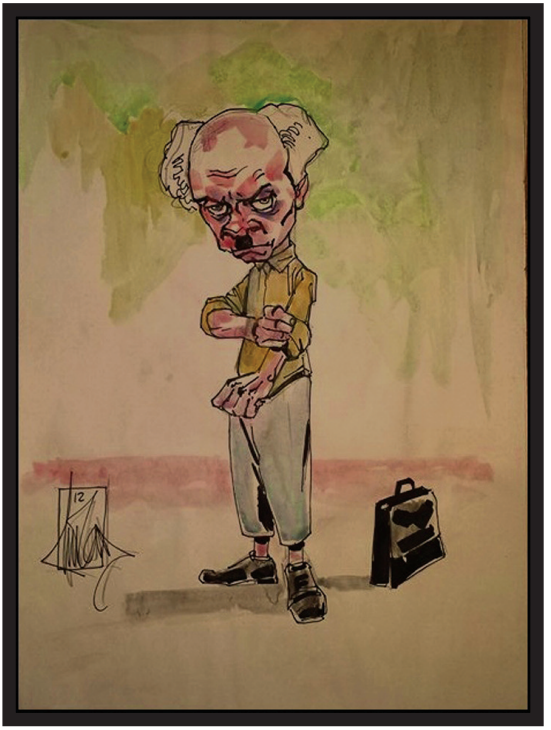

стове против власти – два кромањонца са црним рејбанкама и у црним оделима. Подсетили су ме на Блуз Брадерсе, што је унело делић ведрине у донекле кафкијанску атмосферу.

– Ви сте Јово К.?

– Ја сам!

– Долазимо из Немањине – одрецитовали су по инерцији, трапавије но што би то учинили ванземаљци са удаљене планете. – Највиша инстанца власти шаље нас да вас доведемо – рече нижи кога сам истог трена (у себи наравно) прозвао Шорти. Виши климну главом у знак одобравања, а ја му (у себи такође) брже-боље дадох надимак Пајсер.

– Ако је тако – рекох – дозволите ми макар да докрајчим баклаву коју ми је мама јутрос направила.

Љубазно ми изађоше у сусрет. Након фртаљ сата, колико ми је било потребно да поједем баклаву и испијем пинту хладне лимунаде, брзински навукох *Фреди Кругер* џемпер, назух поцепане старке и дохватих прво што ми паде под руку – *Илустровану Библију за децу*. Затим стрчах низ стубиште, на еквидистанци између Шортија и Пајсера, с дебелом књижурином под мишком.

Возили смо се неко време, а онда, баш кад смо пролазили поред Хале *Пионир*, Шорти узбуђено дрекну: – Ене га Боби Марјановић! Сви махинално погледасмо у правцу дугајлије који је управо излазио из *аудија* с мегаломанском кесом чипса у руци. Ипак, није било времена за аутограме, будући да смо већ прашили деоницом између Железничке школе и Поштанске штедионице. Само што пресекосмо Цвијићеву улицу, Пајсер ме изненада упита шта то теглим под пазухом. Објасних му да је у пи-

тању Библија и да је нисам купио на трафици у комплету са ЦД-ом актуелне певаљке. Орангутан само одмахну руком и рече како је због Свонсија у недељу изгубио 3780 динара на уложених 50. А онда заплака, онако мушки – најтеже.

Како је лепо бити глуп. Док ти политичари краду најбоље комаде живота, ти настојиш да их повратиш играма на срећу. Чак и када си убеђен у то да државна лутрија намешта куглице, ти се и даље надаш и попуњаваш тикете. Јер нада дефинитивно последња умире. Невоља је једино у томе што превиђамо чињеницу да се и нада, заједно са осталим светским злоћама, налазила у оном Пандорином ћупу.

Како је лепо бити глуп. Слутиш да су фудбалске утакмице намештене, али и даље трачиш време у кладионицама. Лепо је, дакле, бити овца. А још лепше пастир са маказама за стригање.

Размишљам о овоме док стојим пред председником Владе. Сабијен између Шортија и Пајсера, посматрам прилику у тами. Човек-сенка, логично, седи у сенци властитог кабинета. Знам да је то он по начину на који придржава оквире наочара. Његова силуета, обасјана снопом светлости са неонске рекламе, доминира у златном пресеку између радног стола и витрине са партијским заставицама.

– Идите – нареди Блуз Брадерсима, строго, али очински.

– Али, господине председниче Владе – завапи Шорти –да ли сте сигурни да желите да вас оставимо са овим овде?

– Само ви идите – рече уморно ОН. – Могу ја и сам да се браним.

Када смо остали насамо, председник Владе укључи стону лампу. Измучено лице старца од 44

године одавало је утисак човека који ради 48 часова дневно.

– Знам – рече – да сте успут угледали оног дугајлију, кошаркаша. Држао је, ако се не варам, а не варам се, чипс *Европска Србија* у руци. Онда вас је онај клипан питао шта носите испод мишке, а ви сте му потанко објаснили да се ради о *Илустрованој Библији за децу*, прочитавши му узгред део о просјаку који иште мало слободе у пустињи.

Искрено, било ми је драго што ми председник Владе персира. Вероватно сам због тога изгледао пометено, те он вешто искористи тренутак и славодобитно настави: – Ја све знам, младићу! Све! Знам, на пример, да сте ме својевремено у једном чланку назвали угојеним дегенериком. Међутим, као што можете да приметите, ја уопште нисам дебео. Напротив. А то онда значи да сте написали ноторну неистину.

У моменту ми би непријатно, али сам брзо консолидовао редове.

– Када сам то написао, Ви јесте били дебљи него што сте сада. Бар једно десет-петнаест кила.

– Тачно, али то је било на почетку мандата – рече повишеним тоном председник Владе, као да се бори против демона опозиције у себи. – У међувремену, радио сам, рмбачио за народ, за све вас који ме критикујете, за џабалебароше који ништа не раде, расипао енергију на све стране као фонтана, растурао се од конференција за штампу, балдисао обилазећи села и градове, свакодневно контактирао са народом, путовао по свету, примао стране државнике у госте, љубио папучу моћницима из ММФ-а, гурао реформе... Зар је после свега тога чудно што сам се преполовио?

Настаде кратка станка. Председник Владе испи гутљај минералне воде, облиза усне попут Славуја из Мрчајеваца, па настави тираду, сталожено као да прича бајку за лаку ноћ.

– Знам да сте побунили цело одељење против мене. Знам да су вас изабрали за вођу опозиције. Знам да сте основали тајно друштво *Увек будни глупаци*. Знам да сте наговарали другу децу да ме гађају букетима гладиола. Перфектно лукав план, морам признати. Једним ударцем решавате две ствари. Кобајаги исказујете љубав према мени, засипајући ме цвећем, а заправо ослобађате невероватну количину енергије у виду нагомиланог беса због тога што су вашим татама и мамама притегнути каишеви у оквиру прописаних мера штедње.

– Да ли знате какав је осећај опампачити букетом гладиола најмоћнијег човека у земљи? И још по глави? – упитах подстакнут изненадним налетом енергије.

Уместо одговора, председник Владе устаде, положи дланове савијене у песнице на под, начини десетак склекова и након тога седе на персијски тепих, заузевши позу Лудог Коња.

– Да ли знате, Јово К., зашто сам наредио да вас доведу мени?

Пошто ми даде знак да и сам заузмем седећи положај Бика Који Седи, понови: – Да ли имате икакву представу, Јово, зашто сте вечерас овде?

Слегнуо сам раменима, након чега је председник владе из унутрашњег џепа сакоа, истог оног у којем је неколико часова раније одржао конференцију за новинаре, извукао две дрвене луле и муњевито ми пружио једну од њих. Чинило ми се ону мању.

– Овде сте само из једног разлога, да бисмо попушили лулу мира! – рече уз холивудски осмех. – Време је да коначно окренемо другу страну плоче, што би рекао Боб Дилан! И да закопамо ратне секире.

Тренутак касније, седели смо и пушили. На тренутак сам се осећао као Шерлок Холмс, будући да је и лула подсећала на једну из колекције славног детектива. Видело се на први поглед да је у питању ручни рад – првокласна израда. Мора да их је радио неки овдашњи Страдивари за луле.

Као да ми чита мисли, председник Владе рече како су луле израђене од најквалитетнијих остатака светог храста посеченог на Коридору 11. Радио их је мајстор Тома из Бајчетине. А дуван којим смо управо облагали плућне алвеоле представљао је првокласну робу из последњег пакета (приватизацијом уништене) Дуванске индустрије Ниш. Овај податак председник Владе изрекао је са нескривеним болом у гласу.

Мене је, ноленс-воленс, очарало сазнање да председник Владе пуши лулу. Наиме, нисам то могао претпоставити ни у најлуђим симплификацијама. Некако ми је више уз ЊЕГОВУ персону ишла дамска цигарета – танка као просечна пензија и лажно миришљава попут економске реформе. Кад ово будем испричао мојима из *Увек будних глупака* (помислих уз несносну количину ведрине), неће ми веровати.

Како је лепо бити глуп. Немаш појма ко су заправо особе које ти кроје судбину?! Не оптерећујеш се тривијалним питањима попут манипулације масама. Лепо ти је кад те јашу а ти не осећаш. Јер, оседлан си и глуп. И у великој већини случајева – туп. Али такође оседлан. И срећан. Јер бар седло имаш.

У кабинет је умарширала бивша старлета, учесница *Великог Брата* и осталих ријалити програма, прва дама кућних видеа и регионална фрајла поникла на ободима Ибарске магистрале – укратко, Екстра Леа.

– Ово је моја лична секретарица, а ускоро, даће Бог, и министарка просвете – рече председник Владе, а Екстра Леа се препотентно искези. – Она ће вас, драги мој Јово К., увести у посао. Већ сутра ћете приступити Српској назадној странци. Лепићете страначке плакате у предизборној кампањи, потом ћете мало изигравати бота, а након наше сигурне изборне победе, добићете место стајача.

– Шта је то? – упитах радознало и донекле поспано.

– Место које се плаћа 1200 евра месечно – процвркута Екстра Леа и значајно погледа председника владе.

– Све што је потребно јесте да на свакодневним конференцијама за штампу стојите непомично иза мене или неког другог високог функционера странке, пардон, државе. И наравно, нећете бити усамљени у томе јер ће поред вас стајати и други омладинци. А сада збогом. Леа ће вас испратити до степеништа. И немојте заборавити Библију.

Док сам излазио из кабинета пратећи у стопу Екстра Леу, са Библијом под мишком и лулом од посеченог храста међ' зубима, чух још једном очински вапај председника Владе: – Размислите добро, момче! Профитабилније је стајати мирно иза моћника и климати главом, неголи писати против власти сопственом главом!

И размислио сам. Лепо је бити глуп и без кичме. Јести сервиране брабоњке и летовати на Бахамима. Возити скупе ауте и лаке рибе. Лепо је бити глуп и утегнут у фирмирану гардеробу на властитој јахти. Елем, прекрасно је бити глуп и позиционирaн. И лаковеран. И умоболан.

Сутрадан закасних на први час. Наставница биологије, опозиционарка у слободно време, само се благо насмешила и показала ми да седнем на место. Наједном, нешто ми беше чудно. По први пут нисам осетио симпатију према тој жени са којом сам до јуче делио политичке ставове. Гледао сам је туђим очима. Још горе, мислио сам туђом главом.

– Промените свој начин размишљања – рекао је Павле Ефесцима. И то ме у тренутку преплаши.

А онда схватих како је лепо бити глуп. И би ми далеко боље.

Александра Витковац

Боже, помилуј ме невернога

Напољу облачно, децембарски. Нема снега, ал' зима. Ставио бих руку у џеп, ал' како? У сред сам литургије, не иде. Причешћујем се од памтивека, још од кад ме моји за краљево време доведоше у цркву. Мада истина, никад не беше овако 'ладно. Ваљда је то због циркулације, ђаво би га знао. Године се смуљише и остарех већ. Раније, сећам се, стајао сам и по пет-шес' сати и ништа. А сад пола сата-сат и кичма ме уби.

И тако већ изнемогао завлачим озебле руке у трошни капут, боже ме 'прости. Мало накривим ногу и наслањам се на зид. Секунд предаха, олакшање помислим. Кад оно... Час затим, јак ударац с леђа. Неко ме гурну. Скупљам обрве, мало се исправљам и сасвим благо окрећем. Кад видим, човек ме гледа, упија ме оним зељавим очима. Мало боље осмотрим ја, оно Пера Комуњара, комша. Ма'нем му ја главом као „Шта је бре?" , а он мени громко: – Где мислиш да си?! Ништа, ја се

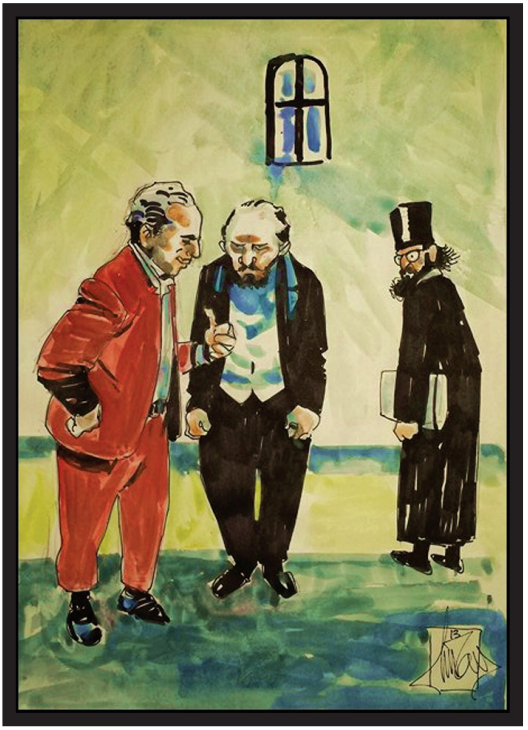

исправим у чуду. Стојим к'о официр. Гутам кнедле и чекам да се заврши литургија, полако само, мислим се.

Тако поп завршава, ја примам свету причест, следи чувено питање „Ко није платио колач?", је л' те, није ни поп луд да пева за џабе. А ја пошто славим Ђурђевдан, излазим, маса прилази олтару. Излазим и мислим се шта би Пери да ме онако гурне у цркви. Одлучим да га сачекам испред да видим шта се ту збива.

После неких пола сата, стиже он. Пријем ја. – Здраво, брате, срећан причест и слава уједно, нек' ти је у здрављe!

Сав просвећен одговори: – И теби, Алекса, жив ми био!

Онда се ја окуражим, занима ме за шта ме човек нападе, па почнем: – Је ли, бре, а што ти мене гурну малопре на литурије, шта ти би?

– Па зар си дош'о у цркву да седиш, Бог те убио? Ако верујеш, онда веруј из душе, к'о човек, а не тако да се чивиљиш. Гледам вас само, цццц... Е верници моји!

Ја само слушам, а света се скупило Бож' сачувај, Свети Никола, велики празник, пола слави, пола иде у госте. Жив срам ме поједе од оне народине, не знам шта да кажем, процедим: – Па јес' брате, нисам хтео, ал' остарило се, шта ћеш. А он ме дочека, к'о на нож: – Шта шта ћу? Цело село зна колике сам паре за оне слике по зидовима само ове године дао, а ти ту да долазиш сваке недеље и да ми се кривиш, срамота! Матор човек, реда не зна. Да л' иде то?

Народ звири, климају главурдама. Мора да је у праву кад му одобравају. А и поп само што му

руку не љуби. Љубио би и овај њему, ал' не би да се понижава. То већ не иде.

Стојим као покисао. – Бежи одатле док зрно части имаш – мислим се. Па тутањ. Брзо љубим врата, шеширче на главу и не осврћем се. Шта ми би да га питам? Мислим, није мени то да ми је то рек'о неки од ових мојих сељака незналица, него Пера, учен човек. Прошо је тај и сито и решето са партијом. Причају да је једно време и са самом Удбом сарађив'о, света се напутов'о, маршала лично испратио. Чак и на зиду држ'о његову слику са посветом док не изванђа и чак сам присуствовао кад је замени Светим Николом, пре петнаестак година. Сећам се, пита ме: – Коју славу славише ови моји? Ја кажем: – Никољдан, комшо – у чуду. Ал' какве везе има, брзо се живи, жив човек свашта може да заборави. Тад негде и поче да иде у цркву, ваљда због партијских обавеза раније. Данашње са странком му изгледа лакше падају.

И мислим се ја... Е мој Алекса... Зар ти поред таквог верника да стојиш, грешниче?! Да се чивиљиш! Кичму је требало да ти сломи, а не да те гурне! Више да те и не видим у цркви кад је он тамо! У другу цркву да идеш! Како си пре, док се свећа у витрини од комшије крила? У треће село иш'о си... Е то је била снага, младост! Прође твоје, Алексо!

И тако нешто, мало испред куће поче да дува ветар. Стари јасен се таласа. Снег. Права зима. А ја подижем очи, крстим се по нашки, к небу пружам руке и шапућем: – Боже, помилуј ме невернога!

Абид Јарић

Лимит

– Кажеш да си је пре неки дан сусрела на улици – распукну се глас зрелог мушкарца по просторији која је мирисала на лук и запршку. – Како то да сте се тако изненада нашле после толико година?

– Не знам, нисам видовњакиња. Једноставно, наишле смо једна на другу. И шта сам могла? Да прођем поред ње као да је не познајем? – јави се женски глас из кухиње.

– Не чујем те, мало гласније говори. Ово запушење ушију још увек ме мучи и никако да прође – запуцкета поново мушки глас сакривен иза високог наслона једне фотеље која је некада давно могла бити узоран пример добро урађеног стилског намештаја.

– Добро би било да су ти само уши запушене. Ти си сав зачепљен као и овај кухињски одвод из којег поточићи смрдљиве воде данима теку по паркету. То је, ваљда, замена за море које нисам видела већ одавно – зачу се из кухиње.

– То што ниси видела одавно море, није моја кривица – пун разумевања опет ће глас из фотеље.

– Крива је моја једна једина плата која сваког месеца показује тенденцију благог пада. А трошкови расту. Деца такође. Све расте, само ја и плата венемо и опадамо. Да ниси изгубила посао, данас би наша ситуација била сасвим другачија.

Нико се не јави. У просторији се још јаче осети мирис препрженог лука. Из кухиње дође звук који су и његове запушене уши чуле веома јасно. Некаква стаклена посуда пала је и остави прасак за собом. Појави се и она, госпођа Кокузовић, сва црвена у лицу и сузних очију.

– Значи тако? Ја сам крива што сам остала без посла и што ти као муж и отац ниси у стању својој породици обезбедити мало бољи живот од оног Жућковог који данима лежи пред улазом и режи на сваку ногу коју по мирису не може препознати.

Говорила је то врло брзо, али са смислом да нагласи речи до којих јој је у овој ситуацији посебно стало.

– Ти би радије да имаш упослену курву него незапослену честиту мајку и супругу. Знаш да ми се газда набацивао. И једини услов да останем на послу био је да се закачим на његову удицу. Кад сам ти то говорила, само си збуњено слегао раменима и понављао: – Шта ја знам, ти одлучи. То је твоја ствар. А ти ни до данас ниси схватио да оно ни у једном тренутку није била моја ствар, него његова. Због његове ствари, ја сам морала напустити тај посао.

Већ се и он подигао из фотеље и кренуо ка прозору.

– Биће леп дан. Коначно нешто лепо да се деси у животу овог напаћеног народа – подиже руке увис и истегну се у свој својој величини.

Сад су стајали лицем у лице. Он, висок и још увек снажан. Она, жена у зрелим годинама и сва уплакана.

– Де, престани с тим, скоро да се његово лице развуче у срдачан осмех – нисам ништа лоше мислио. – Знаш да се понекад волим с тобом шалити.

– Твоје шале никада нисам разумела, па ни ову сада. Али, добро – она направи корак-два и грудима му готово дотаче прса. – Јеси ли подигао лимит?

Код овог ненаданог додира, лице му се мало заруменило, а поглед постао мутнији. Крену руком ка њеном рамену. Она пође мало назад и направи пристојну дистанцу између два тела.

– Само сам те хтела питати јеси ли ишао у банку по лимит?

– Лимит? Јесам.

– Колико?

– Деветсто.

– Таман.

– Таман? За шта таман?

– За цептер посуђе. Већ смо договорили. Не прави се луд.

Њему се грло осуши. Усправна фигура мало се погури, а израз лица поприми болестан изглед.

– А ја мислио за регистрацију аута. Баш данас му истиче. Али, субота је, па бих то могао учинити у понедељак, крајњи је рок.

– За онај крш који ти називаш аутом, снађи се. Лимит ћеш потрошити на цептер посуђе. Нећу се ја стидети ње сваки пут кад је сусретнем. Не дам ја свој понос. Шта мисли ко је она? Некад ми ни ципеле није могла чистити. А данас? Кад смо се нашле, нисам је могла пољубити у лице него у

оковратник бунде која кошта најмање три хиљаде, и то евра, драги мој. И не прави такво лице као да си први пут чуо да мужеви који поштују своје жене купују такве поклоне. А ја поред ње стојим као да сам изишла из Црвеног крста или Каритаса. Још мало па ћу с тобом, таквим неспособним, гола ходати по улици.

– То је можда и једини начин да се још увек неко окрене за тобом – неконтролисано исклизну из уста.

Очи севнуше. Њене шаке се стегнуше, а витка фигура се укочи. Кад се љутила, њена привлачност била је зачуђујућа.

– Срам те било – сиктала је – сада ти не ваљам, а колико сам прилика због тебе пропустила. Да је Ада имала, а није, сваког мог трећег удварача, била би најпожељнија жена у овом граду.

Ада је била њена рођака. Пре неколико година вратила се из Немачке пошто се развела од богатог мужа. Није имала деце. Купила је у граду кућу и живела на високој нози. Говорило се да су неке жене дуго иза ње корачале како би и њихова коса и одећа попримиле мирис који је иза Аде остајао. Кад ју је она, пре неколико дана, први пут видела после њеног повратка, није је у први мах могла препознати. Готово да су се мимоишле. А онда се зачуо Один усхићени глас.

– Ах, па то си ти, Дина! Готово да се ништа ниси променила. Распитивала сам се о теби кад сам се вратила, али ми нико није знао рећи где станујеш. Као да си у земљу пропала.

– Нисам пропала, као што видиш. У тој бунди те никада не бих препознала. Права си дама, могу ти рећи.

– Извини, журим сад. Волела бих те поново видети, па да се испричамо. Јави се. Знаш, прошле су године.

– Знам, знам, прошле су године – тугаљиво одговори Дина док је бунда од нерца већ журно одлазила.

Врата купатила се бучно отворише, па затворише.

– Ево и ње – још више се растужи Леф. – Дина, јеси ли сигурна да је та твоја Ада вредна мога лимита? – тужно упита он.

– Понос нема цену, Лефе Кокузовићу.

Опет је показала свој смисао за наглашавање речи до којих јој је посебео стало. Не само оболеле уши, него и повређено срце цепало му је ово К-о-к-у-з-о-в-и-ћ-у, које је само она, тако љупко и са посебним саосећањем, знала изговарати. Његови преци су, у ствари, били Кукурузовићи, али се при упису његовог оца у књигу рођених десила права несрећа. Очев деда Мецан, у радости што је добио првог унука, мало се више веселио и тако весео дошао до матичара. Кад га је овај упитао како ће се унук презивати, језик се деди мало запетљао па је рекао – Кокузовић. Проверавајући, матичар га је још два-три пута приупитао, а он је сваки пут исто одговарао. И би тако записано. Лефов отац је једини у свом роду био Кокузовић.

– У праву си, понос нема цену – достојанствено узврати Леф. – Ауто може сачекати.

Необична тишина завлада простором. Дина је љупко гледала у његовом правцу, а он, Леф Кокузовић, не примећујући то, посматрао је облаке који су се необичном брзином згушњавали изнад кровова суседних зграда.

– Од лепог дана изгледа неће бити ништа – јави се у Лефу и он приђе сасвим близу прозору.

– Тата, јеси ли подигао лимит? – расплићући косу и још сва буновна упита девојка.

– Кћери, како си спавала? – не одговори одмах Леф. – Је ли те то она разбијена шерпа пробудила? Рано си устала?

– Тата, јеси ли или ниси? – жестоко, нагло разбуђено, узврати му она.

– Јесам, јесам, лимит је подигнут – поносан глас запара њене уши.

– Значи идем на екскурзију! – сва озарена у лицу обеси му се о врат и гласно га пољуби у образ. – Знала сам ја, ти си мој татица! Добро, данас је касно, али у понедељак ћу уплатити цели износ. Рате су гњаважа – зацвркута и одлепрша у собу.

– Драги – обрати му се Дина. Док ја довршим ручак, позови Аду и реци јој да ћемо вечерас доћи у посету.

– Како да је позовем кад не знам њен број? – побуни се Леф док је још увек празна погледа буљио кроз прозор иза кога су се, као одбегли јагањци, скупљали кишни облаци.

– Назови информације и питај! – зазвеча из кухиње.

– Како се она сада презива, је ли задржала презиме бившег мужа?

– Не знам, али у сваком случају сигурна сам да је срећковићка.

– По презимену рекао бих да није био наш – готово за себе промрља Леф.

Леф ју је тек напола чуо. Његове мисли одлутале су до старог пежоа 505 који је на паркингу чекао нужну поправку и годишњу регистрацију.

Подиже слушалицу. Љубак женски глас упита га шта жели.

– Вас желим, госпођо, да ми кажете један телефонски број.

– Име, молићу вас, име?

– Леф Кокузовић.

– Занимљиво презиме, а богами и име, ако смем приметити. Данас смо сви ми Кокузовићи. А где станује тај ваш Леф Кокузовић?

– А зашто вас то занима, молићу лепо?

– Без адресе не могу вам дати његов тачан број – још љупкије се јави онај глас.

– Његов број ми не треба – љутито записку та Леф у слушалицу. Ваљда знам свој властити број.

– Неспоразум. Не љутите се, молим вас. Данас сте изгледа мало нервозни, а субота је. Немојте себи лошим расположењем упропастити викенд. Него, ми се распричали, а мене чекају и остали позиви. Ви сте, изгледа, један врло занимљив човек. Кажите ми сада име особе чији број желите?

– Ада.

– Таквих у граду има на десетине. Презиме?

– Срећковић, мислим да се тако презива.

– Адреса?

– Адреса? Не знам. Ни Дина не зна.

Леф је зачуо оно обавезно *сачекајте тренутак*, а онда је један други угодан женски глас изрецитовао тражени број.

– Имам га! – повика Леф.

– Онда је зови – дође глас из кухиње.

Зидни сат који му је кум купио као венчани дар откуца дванаест часова.

– Хало, је ли то госпођа Ада?

– Да, а с ким разговарам – одговори му помало груб женски глас.

– Леф Кокузовић је, зар ме не препознајеш?

– Леф Кокузовић. Сачекајте мало, молим вас. Ах, па да. То си ти, Куки. Прошло је много времена. А којим поводом ме зовеш?

– Дина и ја смо пожелели да те видимо, па смо одлучили да вечерас око осам навратимо. Купили смо и мали поклончић. Знаш, Дина је тако хтела. Ништа посебно. Па ако можеш да нас негде сачекаш. Заправо, не знамо где станујеш.

– Биће ми драго да вас видим. Чекаћу вас у осам часова на Црквичком друму код кафића *Голд*.

– У реду. Ми возимо пежо 505, трула вишња. Уочљив је. Не може, а да се не примети.

* * *

Време до седам часова брзо је прошло. А онда су се Кокузовићи упутили до робне куће и купили цептер посуђе. Продавачица га је лепо упаковала и успут рекла како су сретни они који у овом времену могу купити тако нешто. И дубоко уздахнула.

Сели су у пежо и кренули пут Црквичког друма. Један брисач није радио, а крупне капи кише почеле су падати. Леф је био нервозан. Нека бела скала 55 вукла се пред њим као на погребу. А Лефу се журило. Није волио каснити. Кад је притиснуо папучицу гаса, с олакшањем је приметио да се његов стари ауто понаша баш онако како то Дина не би желела.

А онда се појавио Он. Леф се зауставио на паркингу за аутобусе јер се ту налазио и Он са ви-

соко подигнутом руком у којој је држао таблицу са светлећим знаком СТОП. Пре него што ће му Он савим прићи, Леф је приметио како му возач скале 55, мимоилазећи га, показује средњи прст.

– Некултура – гласно повика Леф док је отварао прозор на свом ауту.

– Није некултура, господине, него прекршај. Саобраћајни и то још какав – обрати му се Он тражећи возачке исправе.

– Кокузовићу, шта вам би да из чистог мира претичете преко пуне линије? Како видим, нисте више у оним годинама па да би вас младост на то натерала.

– Киша је, господине, не види се линија – гласом пуним разочарења узврати му Леф.

– Можда се линија не види. Али је знак итекако видљив.

Леф је ћутао.

– А ни десни показивач правца вам не ради.

Леф осети како га нешто мукло прожеже испод леве плећке.

– У понедељак морате регистровати ауто – настави Он.

– Морао сам, више не морам, господине – једва проговори.

– Како хоћете, мене се то не тиче. Морам вам писати пријаву – после мале паузе опет се зачу.

– Пишите, само ви пишите.

Сад га је Он зачуђено гледао.

– Зар заисте желите да вам пишем пријаву? Казна није мала, то морате знати.

– Пишите, само ви пишите. Понос нема цену – горко изусти и погледа у жену која је већ нервозно цупкала ногама због овог кашњења.

– Добро, како желите. Ја сам имао најбољу намеру. Данас се, изгледа, ни са ким не може пристојно разговарати.

* * *

Кад се пежо коначно зауставио пред кафићем *Голд*, никога није било у близини. Једино је под надстрешицом стајала нека жена и нервозно цупкала, али то није била Ада, Динина блиска рођака.

– Баксузе, куд налети баш на оног досадног полицајца? Да не би њега, стигли бисмо на време. Очигледно је жени досадило чекати па је отишла – проклињала је Дина. Леф је видио како жена под надстрешицом нервозније цупка. Однекуд му се то учини познатим. Одједном, жена отвори кишобран и крену ка њима.

– Лефе, јеси ли то ти? Баш си ме изненадио својим позивом. Ко би рекао да ћеш ме се баш ти сетити.

Пред њим је стајала Ада Срећковић, жена с којом је некада давно радио, а онда је она променила посао. И више се нису виђали.

– Ах, Срећо (наиме, тако су је сви они некада звали), ко би рекао да ћемо се поново видети у овој кишној ноћи после толико година? – натерао је Леф себе да из груди истисне ово неколико речи.

– Нека сте ви дошли, али није требало да се трошите. Додајте ми тај пакет да не би покиснуо. Баш фино изненађење.

Док су се извлачили из пежоа, Дина је сиктала.

– Опет једна од оних твојих курви. Није ти доста што си сав лимит на њу потрошио, него си и мене овде довео. Срам те било.

– Али, Дина, ја нисам, ја нисам ништа... – муцао је Леф.

– Ти си мање од ништа – и даље је уједала Дина док су убрзавали корак да сустигну жену која је под руком носила Лефов лимит.

Нагло севну и мућа запара небом.

– Пожурите, да не покиснете – упозори их Ада Срећковић док је улазила у једно двориште. – Ноћас ће, изгледа, бити страшна олуја.

Александар А. Арсенијевић

Промене (у десет слика)

Похвалница

– Хајде да променим моје нешто за твоје ништа, да бих се, у сваком погледу, променио набоље – рече убоги домородац ослободиоцу у сјајном оклопу на механичком дорату, сачекавши га, са хлебом и сољу у рукама, на уласку у село.

– Даћу ти бољи предлог – одговори му насмејани ослободилац – дај ти мени твоје нешто, а ја ћу теби од мога ништа дати колико хоћеш.

– Ово се зове најбоља понуда – одговори радосно домородац – ово ће ми, без сумње, помоћи да се, у сваком погледу, променим набоље.

– Потпуно си у праву – закључи ослободилац – а ако само тако наставиш, добићеш и похвалницу значку од венецијанског стакла, која може послужити и као огледалце.

Најбоље је – без замка

Нашој грофовијици доброхотни великаши из суседне моћне краљевине променили су грофа и замак: од маленог направили су још мањи – ради нас, убогих кметова, и ради нашег бољитка, јер је постојећи био превелик и прескуп за одржавање.

Сиромашној грофовији увек је боље с мањим замком, а понајбоље – без замка, јер тада сви златници и сребрњаци, намењени за одржавање и ојачавање замка, могу да се употребе за новогодишњи вашар, луткарско позориштанце, кокице и шарену шећерну пену – да се сви забаве и да нико не буде гладан.

Сиротиња из наше грофовијице и брига о њеној срећи увек су на првом месту великашима из суседне моћне краљевине.

Услишена молитва

Све се променило, промених се и ја: уместо Светоме Сави, почех се молити омбудсману. Сад бројим затворске дане, јер, по навици, звекнух родитељску васпитну ћушку своме детету.

– Шта се сад буниш – прекори ме, јавивши ми се у сну, Свети Сава – молио си се усрдно затворском чувару, па што се онда чудиш што си доспео у затвор? Молитве твоје су услишене.

Цветна будућност

– Хоћу да се променим сасвим, да постанем вила Еуфорија – рече мангулица чаробњаку.

– Гуди, гуди – поче овај да изговара чаробну формулу – Еу-вила буди!

– Ах! – врисну мангулица када се погледа у огледало – врати ме да будем каква сам некад била!

– О, прекасно је за то, већ си повиленела, а обратне формуле нема – одговори јој чаробњак – но пред тобом је цветна будућност: иако сада плачеш, радоваћеш се убрзо и химне еуфоричне данонoћно ћеш певати – к'о бела лала!

Промена велика

Када крдо дивљих свиња нагрне у башту, дође до промене велике: све повртарске засаде дивље свиње изрију и изгазе, а онда јурну на баштована и растргну га.

Када девојка падне у руке мушкараца, дође до промене велике: тада мушкраци почну да пролазе кроз њене ноге.

Када самоубица наглавце скочи кроз прозор, дође до промене велике: тада му је над главом – земља, а под ногама – небо.

Само напред

– Хајде да променимо нешто у свом животу: правац на најлуђу вртешку, у луна прак са безброј лампиона! – рекоше палац и кажипрст један другом, и угураше се, подврискујући, у ротациону машину за млевење меса.

– Хајде да нешто променимо у свом животу, да коначно изађемо из ове забити на светлост велеграда! – рекоше две глисте једна другој и,

журно испузавши са травњака, бацише се на врели, тек насути асфалт, право под брекћући ваљак.

– Хајде да нешто променимо у свом животу, толико већ дуго врвимо кроз исти пазух: напред, у иностранство, на регионални пена-парти! – рекоше две вашке једна другој и, са слушалицама на ушима, скочише у отворену кутијицу са ДДТ-ијем у праху.

Хермафродита

Био си Хермес, син Зевса и Маје, најмлађи олимпски бог и богова гласник, са крилатим сандалама од четири ветра.

Али, старо, гле, прође и ново дође: променили су ти пол, да би постао комплетнија личност. Анатомски си реформисан, прошао си постоперативну едукацију и сада си Хермафродита. И све је у теби транспарентно.

Иако си Хермес и Афродита истовремено, и мушкобањаст и женскобањаст, ниси ни мушко ни женско: полне органе немаш, само трансродни анус – прокативни израз твоје транзицијске отворености за болне а нужне промене на путу интеграција у пантеон будућности.

Проповедник

Сит своје земље, дођох у земљу далеку, код најчувенијег врача. Чим испих врачев чудотворни напитак, нешто прасну у мени: све што беше – испари, срце се моје промени као слама у ватри и, обузет пламсањем свог новог ја, истрчах наг да проповедам с кровова промену, чијег пожара, ини-

цијатичким даром врачевим, постадох труба неуђутна:

– Благо бичарима и трепљарима, јер је њихов акваријум будућности!

– Благо кукавицама и јајима кукавичјим, јер ће кутије гласачке њихова гнезда бити! – Благо мувама-коносеркама, јер ће се измета најквалитетнијег надегустирати!

– Благо уштројенима, јер ће се сопранских арија напевати!

– Благо бувама – боркињама за права инсеката, јер ће се напити крви човечије!

– Благо прелепим милијардерима, јер ће се напљачкати ругоба сиромашних!

– Благо слепцима глувим, јер ће све то, и више од тога, у директном преносу пратити, и аплаузима њиховим неће бити краја!

Промена неповратна

Полудех одјутрос за храбрим и коренитим променама: у компулзивној екстази, замених веру за вечеру, вечеру за сутрашњи доручак, сутрашњи доручак за прексутрашњи ручак, прексутрашњи ручак за наксутрашњу вечеру...

У међувремену, усред промена, липсах од глади.

По кратком поступку, бацише ме, незнаног мрца, у заједничку раку, посуше кречом и земљом затрпаше, без нагробног знака и имена мог на њему – гробари не знадоше којој сам вери и ком сам народу припадао.

Бејах накључе жив, а сад сам мртав и нема ме.

И промена моја је неповратна.

Грешиш

– Све тече, све се мења. У једну исту реку не можеш ући двапут! – рече у паклу Хераклит Мрачни.

– Грешиш – одговори му Велики Инквизитор – све је непомичност , ништа се не мења: у једну те исту огњену реку – Пакленицу људи од памтивека улазе, свако колико хоћеш пута, да се освеже, релаксирају и нешто промене у свом животу, како премудро учи Реклама: *На рајским обалама Пакленице наћи ћеш све што си одувек желео, јер ти то заслужујеш*.

Поглед с друге обале или премошћавања

(...) него је савладао и премостио
како је могао, према свом схватању,
укусу, и приликама којима је био окружен.

Иво Андрић, Мостови

На основу свог вишегодишњег искуства у настави, могу да кажем да ученици петог разреда основне школе воле да читају Андрићев есеј *Мостови*. Близак им је овај текст, не само због тематске пријемчивости или јасноће стила, већ и древне симболике која се лако и лепо уписује у њих. На овом часу они науче не само да је сваки мост, независно од материјала од ког је изграђен, важан и драгоцен, већ да је процес премошћавања, односно преласка *с једне обале на другу*, како наводе Ален Гербран и Жан Шевалије у *Речнику симбола*, *иницијацијско путовање* и дубоко интиман чин.

Држећи се за руке, ученици створе низ од људских тела, осете блискост, повезаност и колективни дух. Омалене будуће атлете на часу књижевности извију своје тело у оно што и на часу

физичког васпитања именују као мост, па напишу: *И тело је мост*. Науче да он не мора да се распростире само хоризонтално, него и вертикално. Па им постане јасно да се *брицинг* може одвијати у свим правцима. Освесте оно што већ знају – да постоји и мисаона повезаност. Па и то назову мостом. Открију скривено и потресно значење које се крије иза речи премошћавање, коју свакодневно чују у родитељској кући, и која *дакле* нема или не мора нужно да има везе само с новцем. Да премошћавање значи пристанак, одобравање, привржености, храброст, борбу, превазилажење препрека, заједнички циљ, толеранцију, љубав. Могућности разумевања и тумачења постају неисцрпне.

Као координатор Конкурса за најбољу сатиричну причу ивањичке Нушићијаде, *празника хумора и веселља*, који се у свом обновљеном руху ове године седми пут обележава, изабрао сам да текст започнем на овај начин, како бих подсетио све нас одрасле магичне моћи првих увида, мистичне вибрације коју карактерише сваки прелазак на другу обалу, опомене да стајање на другој страни представља знак да је уложен одређени напор, да су препреке превазиђене, а узбуђење и опасност преласка прошли. Да је процес премошћавања успешно завршен и никада довршен. Још важније, зато што се управо ова, седма Нушићијада одвија под слоганом *Премошћавања* и изузетно рачуна са том симболиком.

С једне стране, разлог је практичан и очигледан: 110 година од изградње ивањичког Каменог моста, највећег једнолучног моста на Балкану, који је један од најпрепознатљивијих симбола нашег града. Други разлог огледа се у самој природи фе-

стивала који у обновљеном руху траје дуже од свог претходника, па се сада са нове обале може поносно погледати на другу страну и констатовати да је празнина од преко 35 година успешно премошћена. Фестивал из године у годину расте и развија се, с једне стране ослоњен на модерне фестивалске токове, али непрестано загледан у своју матицу – далеку 1968. годину, када је премошћавање заправо и започело. Тако је и Нушићијада постала више од простог збира својих елемената – фестивалска синергија у којој се огледа тоталитет наше стварности, што му је и омогућило завидну видљивост на европској фестивалској мапи.

Као једна од највиталнијих платформи фестивала, пре шест година установљен је и Конкурс за најбољу сатиричну причу, који целој ствари даје неопходни моментум и ментум. На интерном плану, управо је премошћавање оно што се одиграва у животу овог конкурса. Он исцртава књижевну мапу која успешно комуницира не само у националним оквирима, већ и са регионом, али и светом (приче пристижу не само из Европе, већ и из Азије и Америке), не само са познатим, већ и мање познатим и сасвим непознатим (на конкурс се пријављују не само искусни, реномирани сатиричари, већ и они који су у оквиру сатире као жанра почетници). Конкурс тиме изражава дух заједништва иманентан духу вароши, али и насушно потребну отвореност и флуидност, срећан што му се из године у годину враћају исти аутори, али пријављују и нови. Једна посебно драгоцена димензија конкурса огледа се у томе што се за кратко време показало да је он постао расадник нових талената, које је стручни тим препознао и наградио, а недуго

потом шира читалачка и критичка јавност упознала и заволела.

Као круна конкурса, годишње се штампа зборник најбољих сатиричних прича. Ове године, фестивал поносно представља пети, јубиларни зборник, чији је основни циљ, предочен у једном од ранијих издања, остао непроменљив – да служећи књижевном квалитету и вредности, кроз вечно старе и увек нове стратегије којима се сатира служи и које изналази – памти, опомиње и мења нас на боље. Зборник је замишљен као трезор који и на поетичком плану крије и премошћава велике драгоцености: мост од прича на трагу старих сатиричних проседеа и прича које сатиру на необичан начин проналазе на неочекиваним местима.

На тај начин и ова књига изражава природу самог фестивала – на једном месту обједињује и премошћава стару и нову вредност, дух познатог и дух непознатог, на себи својствен начин, *према свом схватању, укусу, и приликама којима је окружен.*

У Ивањици, 3. августа 2016. *Немања Глинтић*

Садржај

Нушићев смех и плач 5
Вечита подлост двојника 9
Немој да садиш тиквице 15
Кавези 23
Партнерство за живот 31
На трим стази 39
Апсурдистан 49
Лак посао 67
Соула у Финској 73
Кртица 79
Дипломац 87
Закон шахте 93
Како је лепо бити глуп 97
Боже, помилуј ме невернога 107
Лимит 111
Промене (у десет слика) 123
Поглед с друге обале или премошћавања 131

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-32(082.2)

НУШИЋЕВ смех и плач : Нушићијада 2016. / [уредник Петар Арбутина ; аутор илустрација Сабахудин Мурановић Муран]. - Ивањица : Удружење грађана Кудес ; Београд : Дан Граф, 2016 (Ваљево : Топаловић). - 135 стр. : илустр. ; 18 cm

Према Предговору у зборнику се налазе радови са петог конкурса за сатиричну причу Нушићијада 2016, Ивањица. - Тираж 300. - Стр. 5-8: Петица за понављаче / Петар В. Арбутина. - Стр. 131-134: Поглед с друге обале или премошћавања / Немања Глинтић.

ISBN 978-86-914431-5-3 (УГК)

COBISS.SR-ID 225460236